

Komunikacija i timski rad u mješovitim vrćićkim skupinama

Bezjak, Danijela

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:401860>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-27**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**

DANIJELA BEZJAK

DIPLOMSKI RAD

**KOMUNIKACIJA I TIMSKI RAD U
MJEŠOVITIM VRTIČKIM
SKUPINAMA**

Zagreb, 2019.godina

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
Zagreb**

PREDMET: Timski rad

DIPLOMSKI RAD

Ime i prezime pristupnika: Danijela Bezjak

**TEMA DIPLOMSKOG RADA: Komunikacija i timski rad u mješovitim
vrtičkim skupinama**

MENTOR: dr. sc. Mario Dumančić

SUMENTOR: dr. sc. Ana Valjak Čunko

Zagreb, 2019.godina

SADRŽAJ

SAŽETAK	1
SUMMARY	3
1. UVOD	4
2. KOMUNIKACIJA	4
2.1. Verbalna komunikacija	5
2.2. Neverbalna komunikacija.....	6
2.3. Razvoj govora djece u dobi od 4 do 7 godina.....	7
2.4. Interakcijom do komunikacije	8
3. TIMSKI RAD U MJEŠOVITIM VRTIČKIM SKUPINAMA	9
3.1. Prednosti timskog rada.....	11
3.2. Vođa tima.....	13
3.3. Igra kao produkt timskog rada	13
4. ULOGA ODGOJITELJA U POTICANJU KOMUNIKACIJE I TIMSKOG RADA	18
4.1. Komunikacija s djecom.....	18
4.2. Prostorno – materijalno okruženje	20
4.3. Organizacija rada i aktivnosti.....	21
5. DOSADAŠNJA ISTRAŽIVANJA KOMUNIKACIJE I TIMSKOG RADA	23
6. ISTRAŽIVANJE KOMUNIKACIJE I TIMSKOG RADA U MJEŠOVITIM VRTIČKIM SKUPINAMA	24
6.1. Izvori podataka i metodologija istraživanja	24
6.2. Cilj istraživanja	24
6.3. Uzorak varijabli.....	25
6.4. Rezultati provedenog istraživanja	26
6.5. Rasprava.....	37
6.6. Vlastita iskustva komunikacije i timskog rada u mješovitim skupinama	38
7. ZAKLJUČAK	40
LITERATURA.....	42
PRILOZI	45
IZJAVA.....	48

SAŽETAK

Dječji vrtić je ustanova koja svakodnevno svojim radom i pristupom nastoji biti dio obiteljskog života. Ustaljeno je mišljenje da se u jednu odgojnu skupinu grupiraju djeca iste kronološke dobi. Mnoga istraživanja danas pokazuju sve više pozitivnih aspekata mješovitih skupina te naglašavaju kako upravo one nude veći razvoj vještina, kompetencija i sposobnosti. Kroz boravak u mješovitim vrtićkim skupinama, djeca najbolje napreduju, kako kognitivno tako i emocionalno.

Komunikacija je sredstvo s pomoću kojeg dvije ili više osoba razmjenjuju informacije i međusobno utječu na svoja mišljenja i ponašanje. Svrha djetetove komunikacije je privući pozornost, iskazivati osjećaje, uspostaviti društvene kontakte te zadovoljiti različite potrebe. Komunikacija među djecom je najčešće iskrena i spontana te je često produkt zajedničkih igara i aktivnosti. Različite aktivnosti i igre potiču stvaranje timova u kojima se razvija dinamika i komunikacija među djecom. Upravo u timu, djeca zajedničkim učenjem, razvijaju osjećaj pripadnosti, prihvaćenosti i uzajamnog poštovanja.

Ključne riječi: dijete, odgojitelji, mješovite vrtićke skupine, komunikacija, timski rad

SUMMARY

Kindergarten is an institution that, through its work and approach, strives to be a part of family life on a daily basis. It is a common opinion that children of the same chronological age are grouped into one educational group. Many studies today show more and more positive aspects of mixed groups and emphasize that they offer greater development of skills, competences and abilities. Through stay in mixed kindergarten groups, children make the best progress, both cognitively and emotionally.

Communication is a means by which two or more people exchange information and influence one another's opinions and behavior. The purpose of a child's communication is to attract attention, express feelings, establish social contacts and meet different needs. Communication between children is most often sincere and spontaneous and is often the product of joint games and activities. Various activities and games encourage the creation of teams that develop dynamics and communication among children. It is in this team that, through learning together, children develop a sense of belonging, acceptance and mutual respect.

Keywords: child, educators, mixed kindergarten groups, communication, teamwork

1. UVOD

Djeca najbolje uče kroz praksu te čineći i sudjelujući u različitim aktivnostima. Učenje je djetetova prirodna aktivnost koja započinje već od prvoga dana njegova života. Autori (Karabatić, 2006, Katz i McClellan, 2005, Petrović – Sočo, 2007) opisuju mješovite vrtićke skupine kao najbolji poticaj za usavršavanje svih aspekata razvoja (spoznajni, socijalni, emocionalni te igra) jer uključuju prosocijalna ponašanja koja doprinose cjelokupnom razvoju. Miljak (1987) ističe dobru komunikaciju, kvalitetnu suradnju uz dogovaranje i svakodnevno druženje, koji su preduvjet za sretno življenje djece i odraslih u dječjem vrtiću.

Mješovite vrtićke skupine su one skupine u kojima borave djeca različite kronološke dobi, s razlikom između dvije i tri godine (Katz i McClellan, 2005). Neki autori (L. G. Katz, D. Evangelou i J. A. Hartman, 1991) definiraju mješovite skupine kao skupine djece među kojom je jedna godina razlike u dobi (Karabatić, 2006). One najčešće uključuju i djecu iste dobi.

Mješovite vrtićke skupine se u zadnje vrijeme nazivaju još i heterogeno grupiranje, vertikalno grupiranje ili obiteljsko grupiranje zbog sličnosti obiteljskom okruženju (Karabatić, 2006). Prirodna obiteljska zajednica uključuje ljude različite dobi čime se može zaključiti kako upravo mješovite vrtićke skupine pružaju priliku za promatranje, oponašanje i stjecanje različitih vještina (Evangelou, 2006).

Među prvima koja je otkrila prednost ovakvih skupina je upravo Marija Montessori. Ona je početkom prošlog stoljeća stvorila mišljenje kako upravo ovakve skupine omogućuju djeci međusobno pomaganje i učenje (Petrović – Sočo, 2007). S time se slažu i Katz i McClellan (2005, str. 41) koje opisuju da takve grupe “...znače obogaćenu vrtićku zajednicu u kojoj se djeci pruža veći broj prilika da pružaju i primaju pomoć, bez obzira na to jesu li mlađi ili stariji članovi grupe”. U grupi u kojoj ima više godišta omogućuje djeci da si međusobno pomažu i da uče jedni od drugih (Petrović – Sočo, 2007).

U posljednje vrijeme sve više se pridodaje važnost formiranju mješovitih skupina te se otvaraju programi temeljeni na pedagogiji Montessori i Waldorf (Karabatić, 2006). Podržavaju ih i humanističko – razvojne koncepcije poput programa *Korak po korak* i *Vrtić kao dječja kuća*.

Autorice Katz i McClellan (2005) navode kako se važna socijalna umijeća, poput: pružanje pomoći, osiguravanje vodstva, suradnički rad te iskazivanje altruizma, lakše stječu u kontekstu grupa s djecom mješovite dobi. S time se slaže i

autorica Došen – Dobud (1977) koja tvrdi kako su bolje dobno mješovite skupine jer starija djeca imaju priliku poticajno djelovati na mlađu te im pomagati u životno – praktičnim aktivnostima. Time ujedno dolazi i do socijalizacije djece. To pokrjepljuje i Karabatić (2006, str. 2) navodeći kako su mješovite vrtičke skupine prirodnije i poticajnije za dječji odgoj i razvoj te *“one omogućuju bogatiju i raznovrsniju socijalnu interakciju djece različite dobi”*.

Miljak (2001) prema Petrović – Sočo (2007) smatra da su dobno mješovite skupine poticajne i za djecu s teškoćama u razvoju jer se djeca prirodno i ravnopravno uključuju u skupinu. Također, i odgojitelj svojim ponašanjem postaje model ostaloj djeci u interakciji s djetetom s posebnim potrebama i istovremeno prevenira moguće predrasude.

Nadalje, u mješovitim vrtičkim skupinama pazi se na to da različite dobi djece ne dovode do nazadovanja starije djece. Prema (Marincel, 2015) mlađa djeca više prihvaćaju i sudjeluju u obavljanju životno – praktičnih aktivnosti, lakše se odlučuju za odlazak u druge odgojne skupine te lakše prihvaćaju novog odgojitelja. Starija djeca više iznose svoje stavove i ideje, vode brigu o mlađima i pomažu im. Prema istraživanjima, kako navodi Marincel (2015), puno je manje sukoba, a ukoliko se i pojave, brže i uspješnije se rješavaju.

U ovakvim skupinama ne rijetko se formiraju timovi. Djeca različite kronološke dobi, timskim radom, nastoje „riješiti neki problem“. Zajedničkim razmišljanjem, razmjenom ideja i različitim načinima razumijevanja određenog zadatka, djeca traže odgovore koje im određene aktivnosti zadaju. Na taj način svako novo razmišljanje pojedinca podiže se na višu razinu razmišljanja i razumijevanja (Slunjski, 2008). Djeci treba omogućiti samostalno rješavanje zadataka koliko je god to moguće, jer time stječu važna iskustva koja nitko umjesto njega ne može steći (Miljak, 2009).

Kroz timski rad, djeca razvijaju i vlastiti govor te usavršavaju komunikaciju međusobno. Izuzetno je važno, odgojitelju, stvoriti različite komunikacijske situacije u kojima će djeca dobiti priliku stjecati govorno iskustvo i isprobavati pravila koja su sami konstruirali (Miljak, 2009). Slunjski (2008) ističe kako je za uspješan timski rad bitno i bogato i poticajno okruženje te odgojitelj kojem je najvažniji zadatak podupirati dječju samostalnost i komunikaciju.

Poznato je kako dijete uči kroz praksu, čineći i sudjelujući u svakodnevnim aktivnostima. U ovom radu istražena je komunikacija i timski rad između djece

mješovite vrtićke skupine. Svrha rada je istražiti ulogu komunikacije u mješovitim vrtićkim skupinama te kojim metodama i aktivnostima se ona potiče. Nadalje, istražuje se timski rad među djecom mješovite vrtićke dobi – kako ga djeca međusobno potiču i kojim metoda ga odgojitelji potiču.

2. KOMUNIKACIJA

Komunikacija služi za prijenos informacija, sporazumijevanje i općenito za uspostavljanje kontakta među ljudima. Iznimno je važan njezin utjecaj na psihološki i socijalni razvoj pojedinca koji svoju osobnost razvija upravo kroz komunikaciju s drugim osobama iz svoje okoline (Lukić, 2016). Reardon (1998, str. 11) definira komunikaciju kao *“sredstvo pomoću kojega dvije ili više osoba razmjenjuju informacije i međusobno utječu na svoja mišljenja i ponašanja”*. S tim se slažu i autori Garača i Kadlec (2011) koji ističu važnost shvaćanja informacije od strane primatelja. Ljudi komuniciraju zbog različitih načina, a najviše radi zabave, ostavljanja dobrog dojma, pokazivanja srdačnosti i prijateljstva te zbog dobivanja informacija (Reardon, 1998).

Doba u kojem se najbrže razvija govor je upravo predškolsko doba. U njemu se povećava rječnik, usvaja se gramatika te se počinju koristiti sve dulje i složenije rečenice (Morrison, 1988, prema Lukić, 2016). Kvalitetnom komunikacijom u skupini djeca zadovoljavaju svoje temeljne potrebe, a najbitnija je potreba za pripadanjem i ljubavi. Glasser (1997) prema Vivodinac (2007) opisuje kako djeca gradeći odnos među sobom, igrajući se te sudjelujući u različitim aktivnostima upoznaju jedni druge te putem suradnje zadovoljavaju svoje potrebe.

Tijekom razgovora s vršnjacima, ali i s djecom različite kronološke dobi, djeca primjenjuju odgovarajuće strategije i tehnike koje inače ne koriste u razgovoru s odraslim osobama. Miljak (1987) ističe važnost komunikacije između djece različite dobi gdje sva djeca međusobno napreduju. Mlađem djetetu se nude djelatnosti i kognitivno područje koje su na višoj razini nego što se on trenutno nalazi, dok starije dijete ima priliku preuzeti vodeću ulogu u interakciji koju je prije imala odrasla osoba. Nadalje, komunikacija i druženje djeteta s djecom starije dobi snažno potiče učenje i razvoj mišljenja, čime dijete ulazi u *Zonu sljedećeg razvoja* (Miljak, 1987).

Bitne pretpostavke za uspostavljanje uspješne komunikacije među djecom, ali i za dobar model učenja ponašanja je socijalna kompetencija. Ona uključuje *“empatiju, komunikacijske vještine, toleranciju, kooperativnost i uzajamnu pomoć, odgovornost prema sebi i drugima, ustrajnost u obavljanju zadataka, odgodu zadovoljstva, kontroliranje nasilnih ponašanja, iskazivanje osjećaja vrijednosti, jedinstvenost i pozitivnu sliku o sebi”* (Mlinarević i Tomas, 2010, str. 144).

Pease (2007) ističe kako su za pravilno oblikovanje i razumijevanje poruke jednako važni verbalni i neverbalni elementi.

2.1. Verbalna komunikacija

Osnovni oblik verbalne komunikacije je upravo govor. On se najviše razvija zbog želje za komunikacijom, sposobnostima mišljenja te poticajima iz okoline (Pease, 2007). Autor (2007) govori kako verbalno izražavanje može biti u obliku:

- zapovijedi,
- instrukcija,
- pitanja i
- informacija.

Verbalna komunikacija se odnosi na stvarne riječi koje se koriste pri razgovoru (Zrilić, 2010) te podrazumijeva govor i pisanje (Fox, 2001). Miljak (1987) govori kako se verbalna komunikacija među djecom razlikuje te ovisi o više faktora kao što su:

- dobne razlike koja postoji između sudionika razgovora,
- situacijskih elemenata te
- spola sudionika komunikacije.

Najveći dio vremena, dijete provodi u komunikaciji sa svojim vršnjacima, s djecom mlađe i starije dobi te sa svojom okolinom (Slunjski, 2013). Za djecu su iznimno važne verbalne pohvale, bilo od odraslih osoba ili od druge djece (mlađa djeca više doživljavaju pohvale od starije djece nego od odraslih osoba) jer to pozitivno djeluje na djecu čime oni stječu iskustvo koje će zatim primjenjivati u ostalim slučajevima (Ajduković i Pečnik, 1994, Plummer 2010, prema Lukić, 2016).

Vidljivo je kako djeca već s dvije godine prilagođavaju svoju komunikaciju prema djeci različite dobi. Paze kojim tonom glasa će govoriti, hoće li koristiti duže ili kraće rečenice te kojim načinom će se izraziti (Marincel, 2015).

Lukić (2016) naglašava važnost komunikacije koja se treba temeljiti na razvoju osobnog govora čime se potiče djecu da izražavaju vlastite misli, potrebe i osjećaje. Takozvanim *ja porukama* govori se o sebi te se ujedno povećava šansa da dijete čuje poruku u cijelosti i pokaže interes za suradnju. Tim porukama kod djece

se uspostavljaju granice čime dijete preuzima odgovornost za vlastiti život, stvara se preduvjet za sprječavanje sukoba te se postaje društveno odgovorna osoba (Juul, 2006).

Verbalna komunikacija se ostvaruje najviše kroz igru i to od samog početka. Kako bi započeli igru, potrebno je uputiti jasan poziv i podjeli uloga. Dijete može uputiti otvoreni poziv na igru, a može i želju za igrom nagovijestiti izazivajući druge. Komunikacija koja se ostvaruje u igrama može biti stvarna, a može se javiti i kao reprezentirana komunikacija (Duran, 1995).

2.2. Neverbalna komunikacija

Neverbalna komunikacija ima važnu ulogu u interakciji. Kroz povijest je ona bila jedini oblik komunikacije jer je jezik nastao tek kasnije. Riječi koje izgovaramo su pod našom svjesnom kontrolom dok su neverbalni znakovi nešto na što ne možemo utjecati (Rijavec i Miljković, 2002).

Neverbalna komunikacija ima veliku ulogu jer prati ono što pojedinac govori. Služi i kako bi se naglasile određene misli (Pease, 2007). Njome djeca izražavaju:

- svoje emocije,
- svoje odnose prema odraslim osobama i drugoj djeci (sviđanje/nesviđanje),
- sebe prema drugima (otvoreni/zatvoreni, pristupačni/nepristupačni, sigurni/nesigurni),
- uzvratnu reakciju i sl. (Lukić, 2016).

Prema Pease (2007) neverbalna komunikacija uključuje vidljive znakove kao što su:

- geste povezane s govorom,
- držanje tijela,
- učinke dodira,
- ekspresiju emocija na licu i
- kontakt očima.

Dječji neverbalni znakovi najbolje se mogu uočiti kroz igru. Izrazi lica su najčešći i oni zapravo predstavljaju ono što dijete govori. Osmijeh, predstavlja i kod djece i kod odraslih, sreću i ljubaznost. Tijekom igre dijete često zna iskazivati

ljutnju i neslaganje i to radi mršteći se, stišćući usnice i šireći nosnice. Također, dijete može pokazivati i strah, a njega pokazuje proširenim zjenicama, blijedošću lica, gledanjem prema vratima, gledanjem u pod te usmjeravanjem očiju u stranu (Webster, 2014).

Kada dijete osjeća sram, zacrveni mu se lice, započne dodirivati kosu ili trljati oči. Mlađa djeca, u trenutku srama, često traže zagrljaj odgojitelja ili starije djece. Starija djeca nerijetko vole pokazivati dominaciju u grupi a nju iskazuju podizanjem obrve ili izuzetno ravnim držanjem tijela (Webster, 2014).

Bila verbalna ili neverbalna, komunikacija među djecom različite dobi je najčešće iskrena i spontana te je često produkt zajedničkih igara i aktivnosti. Većinom ih zanimaju iste ili slične teme koje dijele jedni s drugima čime i grade međusobne odnose (Lukić, 2016).

2.3. Razvoj govora djece u dobi od 4 do 7 godina

Svako razdoblje djetetovog života ima svoje specifičnosti i po njima se razlikuje od drugih razdoblja. Ni jedno razdoblje se ne smije preskočiti jer jedno razdoblje vodi drugome. Najznačajniji skok kod djece događa se između treće i pete godine djetetova života, a na njega uvelike utječu okolina, navike i rutina života te integracija u društvu (Findak, 1995). Svaka komunikacija djeteta s okolinom započinje već u utrobi majke gdje je djetetova komunikacija neverbalna. Verbalna započinje biti u trenutku prvog samostalnog udaha (Šego, 2009).

Svrha djetetove komunikacije je zapravo privući pozornost, iskazati vlastite osjećaje, uspostaviti društvene kontakte te zadovoljiti osobne potrebe (Šego, 2009). Krajem treće godine nastupa period naglog govornog razvitak i dijete počinje pokazivati veliki interes za jezik i komunikaciju. Često postavlja pitanja: “zašto”, “kada” i “kako” te počinje koristiti upitne zamjenice poput “tko”, “što” i “gdje”. Ta pitanja imaju svrhu da dijete nešto dozna, a ne samo da održi komunikaciju. U toj dobi dijete samo govori o svojim doživljajima i potrebama i informira se o neposrednim događajima (Starc, Čudina – Obradović, Pleša, Profaca i Letica, 2004). Nadalje, dijete u toj dobi povezano govori o stvarima koje su se dogodile, priča kraće priče i komentira događanja, zna svoje ime, godine i spol, odgovara na uputu koja uključuje tri radnje (Posokhova, 1999).

Nagli porast rječnika obilježava petu godinu. Govor postaje sve razumljiviji, dijete govori o prošlim događajima i razmišlja što će govoriti. Razumije redosljed događanja i rješava probleme s prijateljima koristeći pregovaranje i uvjeravanje (Starc i sur., 2004).

Šesta godina je doba brojnih dječjih pitanja i ubrzanog spoznavanja. Dijete bez problema komunicira i održava razgovor s odraslim osobama i drugom djecom (Starc i sur., 2004). Dijete zna i voli prepričati priče, izražava se složenim rečenicama, pravilno primjenjuje nepravilne glagole i imenice te pravilno izgovara sve glasove (Posokhova, 1999). Također, verbalno planira igru i dodjeljuje uloge (Starc i sur., 2004).

U sedmoj godini života dijete bez poteškoća izgovara svoje misli, potrebe i osjećaje te drugima izlaže iskustva i jednostavne događaje. Inicira i održava komunikaciju te odgovara na komunikaciju koju iniciraju drugi (Starc i sur., 2004).

2.4. Interakcijom do komunikacije

Poznato je kako djeca znanja ne preuzimaju pasivno od okoline, već aktivno oblikujući ih na svoj način. Imaju brojna pitanja na koja konstantno traže odgovor, zbog čega stalno postavljaju pitanja i zagonetke (Selimović i Karić, 2010). Takvo tumačenje učenja potkrjepljuje Vygosky koji učenje tumači kao „*dijalektički proces u kojem dijete uči zajedničkim iskustvom rješavanja problema s nekim drugim, bio to odrasli ili njegov vršnjak*“ (Slunjski, 2008, str. 15). Podržavajući takav oblik učenja, Slunjski (2006) navodi kako je potrebno organizirati okruženje koje omogućuje različite oblike socijalnih interakcija i to djece različitih kronoloških dobi i različitih kompetencija.

Interakcijom se smatra izmjena aktivnosti između djece koje nisu takve da se dopunjuju ili odgovaraju jedna drugoj. To su zapravo aktivnosti ili segmenti aktivnosti u kojima jedna aktivnost od strane jednog djeteta nema određeni cilj, dok je ta ista aktivnost za drugo dijete namjerna i pridaje joj određeno značenje (Miljak, 1987).

Kad aktivnosti između djece postanu namjerne i kad sva djeca šalju poruke u obliku akcije govori se o komunikaciji. Pod tim se ne podrazumijeva samo verbalna komunikacija, već slanje i primanje poruka u bilo kojem kodu (Miljak, 1987).

Može se zaključiti kako je interakcija izmjenjena raznih oblika aktivnosti između djeteta i predmete ili između djece uz međusobno djelovanje, dok je komunikacija svjesna i namjerna interakcija svih članova tima (Miljak, 1987).

3. TIMSKI RAD U MJEŠOVITIM VRTIČKIM SKUPINAMA

Timski rad se definira kao „*međusobna aktivnost vršnjaka zasnovana na diskusijama, raspravama, suradnji i dogovaranju koje je usmjereno k zajedničkom cilju*“ (Lasić, 2018, str. 198). Slično definiraju i Peko, Sablić i Livazović (2006) govoreći kako je timski rad zajedničko učenje djece u parovima ili manjim skupinama kojem je cilj rješavanje zajedničkoga problema ili istraživanje zajedničke teme iz čega proizlazi stvaranje novih ideja i kombinacija.

Tim je zapravo manja skupina u kojoj sva djeca imaju zajednički cilj te usklađeno djeluju kako bi ih ostvarili. Oni moraju koordinirati svoje aktivnosti da bi postigli cilj koji su si zadali. Sva djeca u timu imaju zajedničke ciljeve i vještine, međusobno surađuju i komuniciraju, ali i pomažu jedan drugome (Denona, 2018).

U svakodnevnom okruženju, bitna je uloga vršnjaka te mlađe i starije djece. S njima dijete može graditi odnose, prijateljstva, uživati u igri i svakodnevnim aktivnostima (Valentić, 2016). Djeca koja si međusobno pomažu graditi odnose i prijateljstva, te koja uživaju u igri i svakodnevnim aktivnostima, razvijaju pravi tim. U manjim skupinama, kao i malim grupnim projektima, timski način učenja je, na neki način, hrana dječjim odnosima gdje se zajedničkim učenjem razvija osjećaj pripadnosti, prihvaćenosti i uzajamnog poštovanja (Buljubašić – Kuzmanović, 2010).

Preduvjeti za uspješan timski rad su:

- pripadnost ekipi,
- međusobna suradnja,
- međusobni odnosi,
- međusobna komunikacija,
- međusobno prilagođavanje i
- međusobno doživljavanje (Denona, 2018, str. 15).

Osnovni čimbenik u kvalitetnom timskom radu među djecom je kvaliteta razgovora između sudionika. Komunikacija među njima treba biti otvorena, a

osnovni cilj treba težiti postignuću zajedničkog smisla na način da se usuglase svi stavovi članova grupe i da svi članovi razumiju cilj. Kvalitetnija komunikacija doprinosi i boljem učinku (Denona, 2018). Kako bi suradnja unutar tima među djecom bila što uspješnija bitno je naizmjenično sudjelovanje u različitim aktivnostima. To je moguće samo ako dijete zna odgoditi ispunjenje svojih želja, ima samokontrolu i ako je strpljivo (Katz i McClellan, 2005).

U nastavku teksta prikazan je primjer dječaka koji ima problema s disciplinom. Dječak je prebačen u grupu djece mješovite dobi gdje su mu bili osigurani potrebni izazovi. Razlika između djece u sljedećem primjeru je dvije do tri godine.

Primjer 1: Boravak u mješovitoj vrtićkoj skupini.

Jason, sedmogodišnjak, radi na nekom projektu s osmogodišnjim Brianom u jednoj školi u Chicagu. Ispituje navike američkog svisca, lokalna životinje koju su oba dječaka spazila na putu do škole. Dječaci pregledavaju nekoliko knjiga o sviscima i čitaju zanimljive ulomke. Povremeno Jason zamoli Briana za pomoć u vezi s nekom teškom riječju ili frazom.

Jason je željan i kompetentan čitač koji je proteklu godinu proveo u prvom razredu gdje je kadšto imao problema s disciplinom. Njegova je učiteljica uskoro otkrila da je dio njegova problema u tome što je već prilično dobro znao čitati. No s tridesetoro djece u razredu, učiteljica nije imala vremena osigurati mu dodatne izazove koji su mu bili potrebni.

Ove je godine Jason u grupi s djecom mješovite dob, u kojoj djeca imaju između pet i osam godina. Jasonovi problemi s disciplinom su gotovo nestali.

Izvor: Katz, Lilian G., McClellan, Diane E. (2005). Poticanje razvoja dječje socijalne kompetencije. Zagreb: Educa., str. 41.

Parker i Asher (1987) prema Katz i McClellan (2005) ističu važnost djece različite kronološke dobi. Zadovoljavajući odnos s drugom djecom “...osigurava kontekst za široki raspon socijalnih i intelektualnih poticaja, izazova i učenja” (Katz i McClellan, 2005, str. 31.). Autorice (2005) ujedno upozoravaju i na odbacivanje djeteta od strane druge djece, što može negativno djelovati na snalaženje u društvu

jer su djeca izvor socijalnih informacija. Djeca koja su odbijena od strane druge djece te koja ne uspiju uspostaviti zadovoljavajuće odnose s vršnjacima, pronalaze sebi slično djecu te oblikuju podgrupe u kojima pronalaze socijalnu i emocionalnu podršku i prihvaćenost. Takve podgrupe ovise o zajedničkoj nesklonosti prema grupama od kojih se osjećaju odbačeni (Katz i McClellan, 2005). To potvrđuje i Lukić (2016) koja napominje kako se djeca koja ne razviju odgovarajuće socijalne vještine kasnije susreću se s problemima kao što su povlačenje u sebe, neprimjerena ponašanja i odbacivanje.

3.1. Prednosti timskog rada

Timski rad između djece je konstruktivni činitelj djetetova razvoja. Samo u takvim interakcijama djeca svladavaju različite socijalne vještine (Mlinarević i Tomas, 2010). Slunjski (2008) objašnjava kako se timski rad među djecom različite dobi najviše primjećuje u procesu rješavanja nekog problema. Upravo on poboljšava odnose u skupini i potiče samopouzdanje. Kroz takvu vrstu suradnje djeca se socijaliziraju te prihvaćaju jedni druge onakvima kakvi jesu (mali, veliki, brzi, spori, manje ili više samostalni i sl.). Upravo kroz takvu suradnju djeca uče o solidarnosti i empatiji (Vivodinac, 2007).

Sudjelovanje u timskim skupinama, prema Kadum – Bošnjak (2011), potiče:

- jačanje individualne motiviranosti i ustrajnosti,
- odgovornost prema drugima,
- komunikaciju u grupi,
- prijateljske osjećaje prema članovima tima,
- grupnu učinkovitost i djelotvornost, te
- bolje i kvalitetnije rješavanje socio–emocionalnih problema članova tima.

U daljnjem tekstu prikazani su primjeri timskog rada među djecom.

Primjer 2: Timski rad djece u mješovitoj skupini.

U drugom dijelu razreda, dvije djevojčice i jedan dječak rješavaju matematičke probleme pomoću kockica. Djevojčice su mlađe od dječaka. To troje djece otprilike je na istoj razini matematičkog razumijevanja. Dok si oni uzajamno pomažu i pregledavaju što su učinili, ispostavlja se da je dječak, Bob, stidljiv i socijalno

nespretnan. Njegova učiteljica kaže hospitantu da ova trojka zajedno radi već nekoliko tjedana i da Bob postupno stječe samopouzdanje i socijalna umijeća.

Izvor: Katz, Lilian G., McClellan, Diane E. (2005). Poticanje razvoja dječje socijalne kompetencije. Zagreb: Educa., str. 41.

Primjer 3: Timski rad djece (Sklop aktivnosti na temu „Šah“).

- *Dječak uzima kartonsku kutiju i predlaže drugom dječaku da naprave pravi šah.*
- *On prihvaća ideju i uzima crni plastelin od kojeg će izrađivati figurice.*
- *Prvi dječak počinje izrađivati šahovsku ploču. Obojica šute.*
- *Treći dječak nudi svoju pomoć oko izrade figura i dječaci je prihvaćaju.*
- *Dječacima se priključuje još jedan dječak. Zajedno izrađuju figure za šah.*
- *Šah već ima nekoliko figura koje dječaci raspoređuju po ploči.*
- *Prvi dječak još malo popravljiva postolje, doctava još polja.*
- *Drugi dječaci gledaju figure i utvrđuju da treba još pješaka.*
- *Zajedno izrađuju još figura, a treći dječak popravljiva lovca.*
- *Sve je gotovo, dječaci pozivaju prvog dječaka da započne igru.*
- *Dvojica dječaka započinju igru, a ostali samo gledaju.*
- *Prvi dječak ostalima objašnjava pravila igre, odnosno kako se figure mogu kretati.*

Izvor: Slunjski, E. (2008). Dječji vrtić – zajednica koja uči: mjesto dijaloge, suradnje i zajedničkog učenja. Zagreb: Spektar Media d.o.o., str. 82.

Iz navedenog primjera 2 vidljivo je kako grupe djece mješovite dobi potencijalno djeluje na vrtićku zajednicu u kojoj se svoj djeci pruža prilika da daju ili primaju pomoć od mlađih i starijih članova grupe (Slunjski, 2008).

U prikazanom primjeru 3 vidljivo je kako djeca brzo i lako isprobavaju i kombiniraju nove stvari te razmjenjuju ideje. Djeca su samostalno izradila šahovsku ploču te su ujedno i djeca koja ne znaju ovakvu vrstu igre, naučila pravila. Vidljivo je kako timski rad među djecom može pridonijeti velikim postignućima (Slunjski, 2008).

Bitna stavka u razvoju timskog rada među djecom, stvaranju suradnje i poticanju komunikacije je projektni rad (Mlinarević i Tomas, 2010). On je jedan od načina koji djeci pomaže učiti svijet oko nas. Potiče djecu na istraživanje željene teme, izradu različitih predmeta i stvari te izvještavanje o vlastitom radu.

Miljak (1987) upozorava kako su mlađa djeca često sklonija bržem i češćem mijenjanju grupa i timova jer su njihovi interesi zaokupljeni određenim igraćim materijalom, pa je i komunikacija među djecom dosta nestabilna.

3.2. Vođa tima

Najvažniji čimbenik uspješnosti nekog tima je vođa koji je usredotočen na učinkovitost tima. U svakom timskom radu, najveću ulogu ima upravo vođa (Denon, 2018). Vođenje je, prema (Denon, 2018), interaktivan proces u kojemu vođa tima utječe na druge članove, odnosno, drugu djecu, kako bi svi zajedno postigli određeni cilj. Kroz timski rad, vođa, uz pomoć odgojitelja, potiče drugu djecu na opisivanje svojih ideja i zamisli, da propituju svoje ideje, testiraju ih i vrate se na početak ukoliko je to potrebno. Takvo ozračje je poticajno i opušteno (Katz i McClellan, 2005).

Dijete koje je izabrano za vođu tima, obično je aktivno, zna kako motivirati drugu djecu i pozvati ih da mu se pridruže, zna usmjeravati, odlučivati, svjesno rješava sukobe i komunikacija s drugom djecom i odgojiteljima mu je na iznimno velikom nivou (Slunjski, 2008).

3.3. Igra kao produkt timskog rada

Igra je djetetova najdraža aktivnost. Upravo kroz nju dijete uči, razvija se, istražuje, razvija samopouzdanje, pronalazi rješenja za različite probleme i sukobe, uče se nositi sa strahovima i sl. (Došen i Mihaljević, 2018). Upravo u igri su djeca stvarno slobodna. Ona je važan čimbenik za međusobne odnose učenja. Igra potiče složene socijalne interakcije jer zahtijeva suradnju dvije ili više osoba (Mlinarević i Tomas, 2010). Kroz nju dijete upoznaje sebe, uči čineći i surađujući s drugom djecom. Ona je temelj djetetovih tjelesnih, intelektualnih i socio – ekonomskih sposobnosti (Slunjski, 2013). Suzić (2006) navodi kako sve ono što dijete nauči tijekom svojeg najranijeg djetinjstva ostaje mu za cijeli život kao kvalitetno znanje. Bitno je da dijete uči na vlastitim pogreškama i pokušajima te da eksperimentira u različitim situacijama i s različitim materijalima i sredstvima (Suzić, 2006).

Dijete tijekom igre stupa u realne međusobne odnose s drugom djecom: dijeli uloge, određuje radnje, rješava sukobe i sl. Tako igra mlađe djece u mješovitim vrtićkim skupinama postaje složenija i zrelija nego što bi to bila u homogenoj

skupini. S druge strane, starija djeca poboljšavaju svoje socijalne vještine jer većinu puta upravo oni organiziraju igru za mlađe suigrače (Marincel, 2015). Djeca u svoju igru primjenjuju situacije kroz koje prolaze, a način koji primjenjuju u svojim igrama može im poslužiti kao daljnji primjer (Lukić, 2016). Igra je zapravo dječja realnost kroz koju djeca oponašaju odrasle, njihove postupke i njihov svijet. Oni igrom zapravo simuliraju stvarnost te na svoj način uče i objašnjavaju si događaje koje doživljavaju i vide u vlastitom život (Suzić, 2006).

Iznimno je važna za manju djecu jer im pomaže usvojiti nove ideje koje mogu pretvoriti u praksu, uči ih uklopiti se u društvo te kako savladati emocionalne probleme (Britton, 2000 prema Mlinarević i Tomas, 2010). Igre najčešće iniciraju starija djeca te oni osmišljavaju strategije i načine na koje bi uključili mlađe članove grupe (Marincel, 2015). Za mlađu djecu su izuzetno bitne igre zamišljanja jer im osiguravaju poticaj za uvježbavanje i dotjerivanje socijalno – kognitivnih umijeća (Katz i McClellan, 2005).

Duran (1995, str 14), navodi kategorije u koje se najčešće razvrstava cjelokupna igrovna raznolikost djetinjstva, a to su:

- funkcionalna igra,
- simbolička igra i
- igre s pravilima.

Funkcionalna igra

Funkcionalna igra je igra u kojoj se dijete igra svojim tijelom te tako upoznaje sve njegove funkcije. Kroz takvu igru, dijete istražuje i upoznaje svijet oko sebe (Duran, 1995). Prema Piagetu, funkcionalna igra nastaje u dječjoj interakciji s okolinom. Piaget navodi tri vrste oblika ove igre, a to su: osjetilno – motorna aktivnost vlastitim organima, rukovanje materijalom i pokretne igre uz korištenje rekvizita (Stevanović, 2003, prema Moscarda, 2015).

Slika 1: Primjer funkcionalne igre u mješovitim vrtićkim skupinama.

Izvor: <https://www.dinamikom.eu/blog/odgoj-obrazovanje-i-razvoj/534-igra.html>

Simbolička igra

Simbolička igra je igre u kojoj dijete počinje, na svoj način objašnjavati događaje i predmete koji ga okružuju. To je igra u kojoj se djeca stavljaju u različite uloge čime razvijaju maštu, kreativnost, nove spoznaje i nova otkrića te izražavaju svoje emocije i osjećaje (Šagud, 2002).

Zamišljanje u ovakvoj igri, koje se može smatrati kao „*sudjelovanje u nestvarnim ponašanjima u kontekstu socijalne interakcije*“, ima veliku ulogu za komunikaciju među djecom (Mlinarević i Tomas, 2010, str. 147). Za zajedničku igru koja funkcionira od određenoj razini, potrebna je određena socijalna i intelektualna zrelost (Došen – Dobud, 2004). U takvim grupnim igrama kod djece se potiče razvoj složenih socijalnih umijeća te se pojačava intelektualna dispozicija istraživanja, analize i provjere (Katz i McClellan, 2005).

Slika 2: Primjer simboličke igre u mješovitim vrtićkim skupinama.

Izvor: <https://www.djecjivrticvukovar1.hr/2019/02/04/projekt-skola-za-afriku-u-skupini-bozje-ovcice-i-patkice/>

Igre s pravilima

Igre s pravilima su igre kojima dijete ovladava kao elementom kulture u kojoj se razvija i raste. One su jedan od oblika komunikacije koje su preuzete od starijih generacija. To su igre sa senzomotoričkim kombinacijama (trke, špekulanje, loptanje) ili intelektualnim kombinacijama (karte, šah) u kojima se pojedinci ili cijeli tim natječu (Duran, 1995).

Slika 4: Primjer igre s pravilima u mješovitim vrtićkim skupinama.

Izvor: <https://vraptic-djecji-vrtic.hr/tjedan-drustvenih-igara/>

Tijekom igre, djeca riječima, gestama i svojim postupcima iskazuju odnose, emocije, stavove i simpatije. Iznimno je bitna dobra komunikacija među djecom jer ih ona, za vrijeme igre, ohrabruje i pomaže im da kasnije u životu što lakše izraze svoje potrebe i želje. Igre mogu pred djecu postaviti problem koji će potaknuti i verbalnu i neverbalnu komunikaciju, a do rješenja će doći samo ako će dijeliti ideje i saznanja i ako će raditi timski (Duran, 1995).

Nadalje u tekstu je prikazan primjer u kojem je vidljiv utjecaj timskog rada na igru.

Primjer igre

U pješčaniku, nekoliko šestogodišnjaka gradi grad od pijeska, usklađeno podižu razne mostove, uredske zgrade, kuće, tunele, trgovine i farme. Povremeno, ne mogu se složiti oko lokacije novog tunela ili mosta. Najčešće nakon kratkog razdoblja nađu načina da nastave s gradnjom pomoću kompromisa i logičkog zaključivanja.

Izvor: Katz, Lilian G., McClellan, Diane E. (2005). Poticanje razvoja dječje socijalne kompetencije. Zagreb: Educa., str. 48.

U ovom primjeru vidljiva je interakcija, dogovaranje i zamišljanje u igri.

Petrović-Sočo (2007), uz igru, navodi i druge aktivnosti koje mogu pomoći u formiranju timova kod djece mješovite vrtičke dobi, a to su:

- zajedničko razgledavanje slikovnica,
- pričanje i dramatizacija priče,
- igre scenskim lutkama,
- brojalice,
- likovno izražavanje na zajedničkoj plohi,
- zajedničko pjevanje i plesanje,
- konstruiranje,
- šetnje i
- izleti (Valentić, 2016, str. 6).

4. ULOGA ODGOJITELJA U POTICANJU KOMUNIKACIJE I TIMSKOG RADA

U najranijoj dobi, osim roditelja, vrlo bitnu ulogu u odgoju i cjelokupnom razvoju djeteta ima odgojitelj. Upravo on znatno utječe, i posredno i neposredno, na socijalni razvoj djece. Također, utječe i na uređenje konteksta unutar kojeg se odvijaju značajne interakcije među djecom (Katz i McClellan, 2005). Bitno je da odgojitelj svakodnevno stvara situacije i prilike za postizanje kontrole ponašanja jer nisu sva djeca spremna na uključivanje u razgovor. Pojedinoj djeci manjka znanja i umijeća koji su potrebni za uključivanje u komunikaciju, a ta se umijeća mogu usvojiti samo neposrednim iskustvom (Mlinarević i Tomas, 2010).

Rad u mješovitim vrtičkim skupinama prilagođen je djeci koja imaju različita iskustva i sposobnosti. Odgojitelj organizira rad u manjim skupinama i potiče djecu na timsko učenje, učenje jednih od drugih te na zajednički rad. Svako dijete u toj skupini ima svoju ulogu te ima priliku učiti, podučavati, slušati, praktično raditi i sl. (Marincel, 2015). Timski rad odgojitelji podržavaju kroz posebne strategije, kao što su:

- uređenje prostora,
- uspostavljanje pozitivne socijalne interakcije,
- ohrabrivanje dječjih aktivnosti te
- promišljanje o dječjim interesima (Lasić, 2018).

Odgojitelj ima ulogu da prenosi djeci moralne vrijednosti, sigurnost i povjerenje te da osigura bogato poticajno okruženje zadovoljavajući dječje potrebe u svim područjima razvoja. Odgojitelj je osoba koja prati i procjenjuje svako dijete kao individuu. Takvo praćenje i isticanje djetetovih rezultata i napretka, povećava djetetu samopouzdanje te potiče i dijete i odgojitelja na dodatno istraživanje i učenje (Marincel, 2015).

4.1. Komunikacija s djecom

Jedna od bitnih uloga odgojitelja u mješovitim vrtičkim skupinama je stvoriti pozitivno verbalno okruženje. U takvom okruženju komunikacija se gradi kroz strpljivost, toplinu i mirnoću. Također, odgojitelj pokazuje zanimanje i interes za

aktivnosti djece, aktivno ih sluša te potiče razgovore o njihovim vlastitim interesima i željama (Kostelnik i sur., 1993, i Kinder, 2014 prema Lukić, 2016).

Da bi se uspostavila verbalna komunikacija s djecom i razumio govor odgojitelja o predmetima i aktivnostima koje se ne oslanjaju na neposredni kontekst, odgojitelj organizira različite situacije i kreira raznovrsne aktivnosti – od pričanja jednostavnih priča, razgledavanja slikovnica, do lutkarskih kratkih dramatizacija i igara scenskim lutkama i sl. Pritom je najvažnije da se takve situacije koriste za izazivanje spontanog govora djece (Petrović – Sočo, 1997).

Poznato je kako se komunikacija između odraslog i djeteta odvija u kontekstu praktične aktivnosti, a najčešća takva aktivnost je zajedničko razgledavanje slikovnice (Petrović – Sočo, 1997). Djeca se sa slikovnicom, kao vizualnim medijem, susreću vrlo rano i ona je jedno od područja uspostavljanja i razvoja komunikacije između odgajatelja i djeteta te između djeteta i djeteta. Slikovnica uvodi dijete u svijet umjetnosti i književnosti, pomaže u razvoju opažanja, promatranja, pažnje, pamćenja, mišljenja i logičkog zaključivanja, bogati maštu i kreativno mišljenje (Petrović – Sočo, 1997).

Kostelnik i sur. (1993) prema Lukić (2016) napominju da je odgojitelj osoba koja konstantno treba koristiti čarobne riječi - *Hvala, Molim i Oprosti*, jer time daje primjer kulturnog i lijepog ponašanja u međusobnim odnosima koje će djeca usvojiti. Komunikacija i interakcija odgojitelja i djeteta je model socijalne kompetencije. Mnogi teoretičari navode kako se socijalno ponašanje odvija u zatvorenom krugu gdje je bitna izravna komunikacija odraslih (Mlinarević i Tomas, 2010).

U komunikaciji s djecom odgojitelji koriste raznovrsne postupke, što ukazuje na to da je već u ranoj dobi moguća složena komunikacija s djecom. Važna je usklađenost neverbalnog ponašanja s verbalnim postupcima koji se primjenjuju u komunikaciji (Katz i McClellan, 2005). Postoje dobri i loši verbalni postupci. Loši postupci kojima odgojitelj potiče komunikaciju s djecom, prema Katz i McClellan, 2005, str. 91) sastoji se od:

- dugih ubrzanih monologa,
- isprekidanih zahtjeva za održavanjem organizacije,
- upućivanja pitanja samo jednom, govorno najkompetentnijem djetetu (čime se zanemaruju ostala zainteresirana djeca i to rezultira napuštanjem aktivnosti),

- monotonog i neprirodnog ponavljanja istog postupka koji traži točan odgovor i ne omogućuje djeci slobodno izražavanje,
- uzastopnog ponavljanja istog pitanja dok se ne dobije željeni odgovor,
- stalnog prekidanja,
- zanemarivanja stanki,
- nedovoljno zainteresiranog izraza lica te
- sukcesivnog nizanja pitanja jedno za drugim.

Autorice (2005) objašnjavaju kako na spomenute postupke djeca reagiraju negativno i komunikacija među njima izostaje, te postaje naporna i neprirodna. Suprotno od toga, postoje verbalni postupci koji omogućavaju komunikaciju i oni se najčešće svode na:

- postavljanje pitanja o temi ili slici o kojoj se razgovara s djecom,
- vlastito komentiranje onih elemenata koje djeca ne mogu sama dekodirati te
- proširivanje prethodnih dječjih izričaja (Katz i McClellan, 2005, str. 91).

4.2. Prostorno – materijalno okruženje

Prostor u kojem djeca borave, njegov raspored i namjena su sastavni dio odgojno – obrazovnog konteksta i on svojim uređenjem prenosi mnoge poruke (Petrović – Sočo, 2007). Dobro pripremljena okolina je okolina koja je primjerena svim potrebama djeteta i nudi sve što djetetu treba za tjelesnu, umnu, duhovnu i duševnu prilagodbu. Ima ključnu ulogu u razvoju djeteta te bi kao takva trebala ispunjavati stvarne potrebe djeteta te dopuštati rast njegove osobnosti (Philipps, 1998).

Prema Nacionalnom kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2014) upravo prostor određuju kvalitetu interakcije među djecom. Važno je stvoriti osjećaj pripadanja, ugone i treba što više nalikovati na obiteljsko okruženje. Nadalje, bitno je stvoriti strukturirane cjelinu koje će potaknuti grupiranje djece u manjim skupinama. Miljak (2001) opisuje kako ustanova mora imati privlačno i zanimljivo okruženje koje je bogato poticajima i materijalima za istraživanje, eksperimentiranje, manipuliranje, druženje i igranje. Prema Piagetu, dijete aktivno istražuje svijet, stoga mu je potrebno omogućiti bogatu okolinu.

Dijete uči u poticajnom okruženju vrtića, u interakciji s materijalima i poticajima te kroz interakciju s drugom djecom. To potvrđuje i Miljak (2009) koja napominje kako djeca uče kroz praksu, sudjelujući u svakodnevnim aktivnostima. Nadalje, prema autorici (2009) okruženje koje je bogato različitim centrima i materijalima predstavlja osnovu za kvalitetno i kontinuirano učenje te je upravo ona podloga za razvoj samoorganiziranih i samoiniciranih aktivnosti djece.

Slunjski (2006) navodi kako prostor mora djeci omogućavati slobodu kretanja i uspostavljanje interakcije te ih treba poticati na sudjelovanje u komunikaciji s drugom djecom različite dobi i spola. Prostor, u kojem djeca borave, mora biti oblikovan u skladu s djetetovom prirodom te u skladu s djetetovim potrebama (Slunjski, 2006). Prema Nacionalnom kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje kvalitetno strukturirane prostorne cjeline (tzv. centri aktivnosti) potiču grupiranje djece u manje skupine i omogućuju kvalitetne interakcije.

Neki centri za igru i aktivnosti imaju više socijalnog potencijala od drugih, a to su prema Mlinarević i Tomas (2010):

- centri za dramske igre,
- obiteljski igrokazi,
- lutkarski igrokazi te
- igra s kockama i kamionima.

Ovi centri i aktivnosti prije će privući pažnju djece i prije će izazvati komunikaciju nego slagalice, bojanje ili rad s plastelinom. Također, osobni i prijateljski prostor u kojem djeca imaju priliku vidjeti svoje radove oko sebe, potiče dječju raspravu, iznošenje mišljenja i pretpostavki te moguća rješenja za daljnji tijek aktivnosti (Mlinarević i Tomas, 2010).

Kako se cjelokupni prostor, tijekom godine, mijenja u skladu s djetetovim interesima i potrebama, trebalo bi djeci omogućiti da samoinicijativno osmisle „prostor za spavanje“, da odluče žele li spavati i da sami organiziraju „tihe“ aktivnosti (Vivodinac, 2007).

4.3. Organizacija rada i aktivnosti

Kako je bitno dobro organizirati prostor, bitno je i dobro isplanirati aktivnosti koje se djeci nude. Duran (1995) navodi kako treba promicati aktivnosti na način da

su vezane uz sve aspekte djetetova razvoja. Vivodinac (2007) opisuje kako se u dogovoru s djecom, u njezinoj skupini, oblikuje prostor. Djeci se nude planirane aktivnosti između kojih je i “krug dogovora”. *“U tom krugu djeca i odgajatelji razgovaraju i dogovaraju što je sve postavljeno po centrima kao dnevni poticaji, što djeca žele raditi, gdje i na koji način je to moguće ostvariti”* (Vivodinac, 2007, str. 118). Djeca rado sudjeluju u ovakvim zajedničkim dogovorima te time jačaju želju za timskim radom.

Lasić (2018) navodi kako aktivnosti djece treba promatrati na način na se razumije smjer u kojem dijete razvija aktivnost. Bitno je što su djeca s određenim materijalom radili, što su istraživali i otkrivali, a ne ono što je na kraju „ispalo” od ponuđenih materijala. Iznimno je važno oslušivati dijete, te prepoznati njegove potrebe jer nam ono ukazuje na svoju jedinstvenu potrebu (Vivodinac, 2007). S tim se slaže i Duran (1995) koja navodi kako pred djecu treba staviti problem koji će oni sami riješiti ili u timu jer će kroz takvo samostalno rješavanje ostvariti dobru verbalnu i neverbalnu komunikaciju.

Slunjski (2008) naglašava važnost samoiniciranih i samoorganiziranih aktivnosti djece, jer su, prema njoj, takve aktivnosti mnogo važnije i vrijednije za djecu od onih koje im odgojitelji sami odrede i isplaniraju. Upravo u takvim aktivnostima djeca sama biraju prijatelja u igri, donose svoja pravila i pomažu jedni drugima. Uče čineći i surađujući s drugom djecom, ali i odraslina (Lasić, 2018).

Katz i McClellan (2005) navode istraživanje gdje se u pojedinim grupama poučavalo izravnim poukama i takve aktivnosti su odgojiteljica strogo kontrolirale, dok su u drugim grupama odgojiteljica nudile djeci mogućnost da sami odaberu aktivnosti. Djeca koja su sama odabirala aktivnosti naučili su, već u ranom djetinjstvu, što znači kontrolirati vlastite postupke te odgovornost za njih.

5. DOSADAŠNJA ISTRAŽIVANJA KOMUNIKACIJE I TIMSKOG RADA

Cilj istraživanja Karabatić (2006) bio je utvrđivanje kvantitativnog i kvalitativnog aspekta komunikacije djece u mješovitoj skupini vrtića. Istraživanje je bilo provedeno u jednoj mješovitoj skupini dječjeg vrtića *Bukovac*, a obuhvaćalo je 26-ero djece u dobi od tri do sedam godina i dva odgojitelja. Rezultati istraživanja ukazuju kako mješovite vrtićke skupine pridonose dječjem odgoju i razvoju te potiču razvoj komunikacije među djecom.

Katz i McClellan (2005), u svojoj knjizi navode primjer dječaka Jasona kojemu grupa djece mješovite dobi osigurava socijalne i akademske izazove te time potiče i samopouzdanje. S druge strane, autorice navode i primjer dječaka Boba koji je iznimno stidljiv i potrebno mu je hrabrosti kako bi iskušao socijalna umijeća sa svojim vršnjacima. U skladu s time, autorice spominju i rezultate 27 studija kojima su se uspoređivali socijalni i kognitivni učinci grupa iste i mješovite dobi. Rezultati su pokazali ubrzani socijalni, intelektualni i školski razvoj djece u grupama mješovite dobi.

Moss i Pence (1994) prema Petrović – Sočo (2007) opisuju kako su u svim ustanovama u Danskoj formirane mješovite dobne skupine čime je došlo do potpunog objedinjavanja djece: raspon godina od šest mjeseci do četrnaest godina. Mlađa djeca promatraju stariju djecu u aktivnostima, komunikaciji, igri i sl. te su time potaknuta na takva ponašanja. S druge strane, starije djeca uče nježnom i obazrivom ponašanju te rješavanje pritisaka koje povremeno doživljavaju od svojih vršnjaka.

Adams (1953), Zerby (1961) te McClellan i Kinsey (1997) prema Katz i McClellan (2005) navode brojne studije koje pokazuju kako su djeca u mješovitim vrtićkim skupinama manje izložena izolaciji od strane vršnjaka. Rezultati istraživanja su pokazali kako djeca koja imaju neka problema u odnosima sa svojim vršnjacima, često ostvaruju i održavaju dobre kontakte s mlađom ili starijom djecom.

Lukić (2016) je provela istraživanje dječje verbalne i neverbalne komunikacije i cilj njezinog istraživanja je, između ostalog, bio kako potaknuti komunikaciju među djecom, aktivno slušanje i empatiju. Rezultati su pokazali da starije djeca pokazuju više empatije te da oni potiču mlađu djecu na komunikaciju te

su im model za pravilnim izgovor riječi. Također, primijećeno je kako starija djeca u igri prepuštaju igračke ili ulogemlađoj djeci kako bi izbjegli sukob.

6. ISTRAŽIVANJE KOMUNIKACIJE I TIMSKOG RADA U MJEŠOVITIM VRTIČKIM SKUPINAMA

Za djetetov je razvoj vrlo važna organizacija prostora, materijala, ali i socijalno – pedagoški kontekst ustanove. Također, bitan je odnos odgojitelja i djece, no ipak je najvažnija komunikacija djece koja veliki dio dana provode zajedno u druženju i igri. Ovo istraživanje je provedeno s ciljem kako bi se dobio uvid u timski rad među djecom, kako se potiče i što djeca dobivaju njima. Također, postavilo se pitanje na koji način, kojim aktivnostima i metodama, odgojitelji potiču djecu na međusobnu komunikaciju i suradnju.

6.1. Izvori podataka i metodologija istraživanja

Za potrebe ovog rada istraživanje je provedeno putem anketnog upitnika na obrascu Google Forms, s odgojiteljima koji rade u mješovitim vrtićkim skupinama na području grada Zagreba i Zagrebačke županije. Anketni upitnik provodio se anonimno i sastavljen je od pitanja na koje su ispitanici iznosili svoja slaganja ili neslaganja s ponuđenim izjavama. Zaokruživali su ocjene od jedan do pet pri čemu je broj jedan značio da se ispitanik uopće ne slaže s izjavom, broj dva da se ne slaže, broj tri da se niti slaže niti ne slaže, broj četiri da se slaže, a broj pet da se u potpunosti slaže sa ponuđenom izjavom.

Anketni upitnik je sadržavao je sve potrebne informacije definirane ciljem istraživanja na način da se ispitanicima objasnila svrha ispitivanja te su napisane upute za njegovo ispunjavanje. Istraživanje se provelo putem društvenih mreža. Podatci su prikupljeni i uneseni putem Google Formsa servisa za pohranu i dijeljenje datoteka. Sudjelovalo je 107 ispitanika. Uz anketni upitnik, informacije vezane uz istraživanje ovog rada, prikupile su se opservacijski i pomoću literature.

Svi prikupljeni podatci prikazani su grafički i opisno u nastavku rada.

6.2. Cilj istraživanja

Na kraju definiranih ciljeva postavljaju se sljedeće hipoteze:

H1: mješovite vrtićke skupine pozitivno djeluju na međusobnu suradnju, suradničko učenje i bolju socijalnu interakciju

H2: boravak djece u mješovitim vrtićkim skupinama utječe na bolju komunikaciju između djece različite dobi i spola

H3: djeca u mješovitim vrtićkim skupinama često prakticiraju timski rad u kojem razmjenjuju ideje, usklađuju različitosti te primjenjuju kreativna i praktična rješenja za svladavanje različitih barijera

6.3. Uzorak varijabli

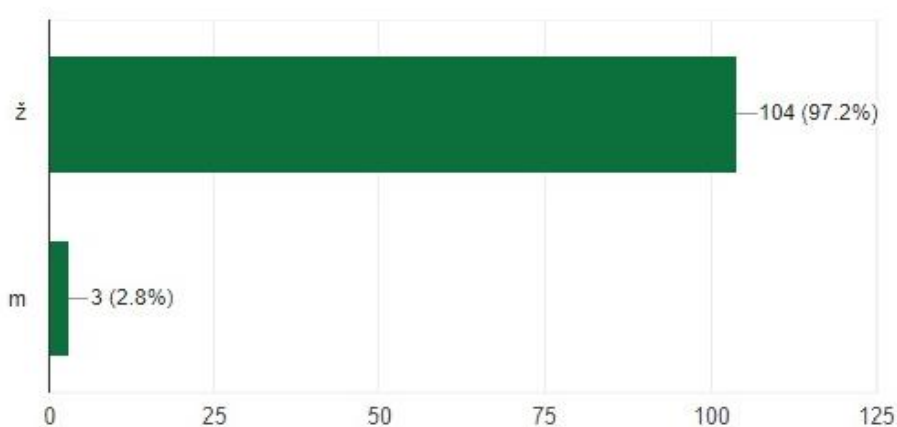
Anketni upitnik sastajao se od 20 pitanja, od kojih su 17 pitanja zatvorenog tipa, a tri su pitanja otvorenog tipa. Upitnikom su se ispunjavali sljedeći podatci:

- spol
- godine staža
- broj djece u skupini
- upoznatost s načinom rada u mješovitim vrtićkim skupinama
- brže i lakše prilagođavanje djece u mješovitim vrtićkim skupinama
- tolerantnost i veće pomaganje djece starije dobi prema djeci mlađe dobi
- utjecaj mješovite skupine na dječji odgoj i razvoj
- razvijanje suradničkog učenja u mješovitim vrtićkim skupinama
- suradnja među djecom starije i mlađe dobi te poboljšanje odnosa i poticanje samopouzdanja
- smanjenje sukoba u mješovitim vrtićkim skupinama
- poticanje učenja i razvoja mišljenja putem komunikacije i druženja djece različite kronološke dobi
- prilagođavanje komunikacije djece mlađe dobi prema djeci starije dobi
- uloga odgojitelja u poticanju suradnje među djecom
- promatranje interesa djece i planiranje odgojno – obrazovnog rada na temelju promatranja
- poticaj igre na formiranju djece u timove
- grupiranje po spolu ili po dobi
- poticanje komunikacije dječjom suradnjom i timskim radom
- funkcioniranje timova među djecom
- metode kojima se potiče komunikacija među djecom
- najveći poticaj timskog rada među djecom.

6.4. Rezultati provedenog istraživanja

U anketnom upitniku o komunikaciji i timskom radu u mješovitim vrtićkim skupinama sudjelovalo je 107 ispitanika, a rezultati provedenog istraživanja prikazani su u nastavku.

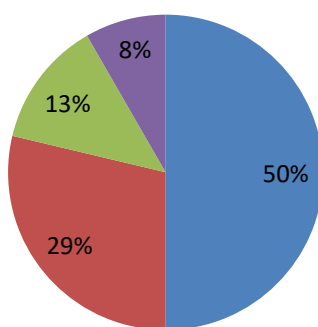
1. Spol

U istraživanju je sudjelovalo 97,2% ispitanika ženskog spola i 2,8% ispitanika muškog spola.

2. Radno iskustvo u odgojno – obrazovnoj ustanovi

■ 0 - 10 godina   ■ 11 - 20 godina   ■ 21 - 30 godina   ■ 31 - 45 godina

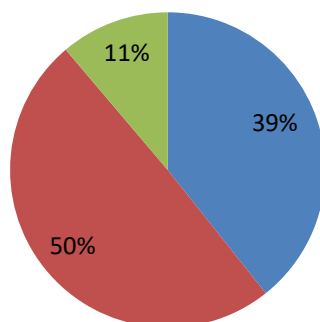
Pokazalo se da najviše ispitanika, 50,5%, ima do deset godina radnog iskustva u odgojno – obrazovnoj ustanovi, iza njih su ispitanici između jedanaest i dvadeset godina radnog iskustva i to sa 29%. Slijede ispitanici između dvadeset i jedne i

trideset godina radnog iskustva, 13,1% te su na zadnjem mjestu, sa 8,4% ispitanici koji imaju između trideset i jedne i četrdeset i pet godina radnog iskustva.

3. Broj djece u skupini

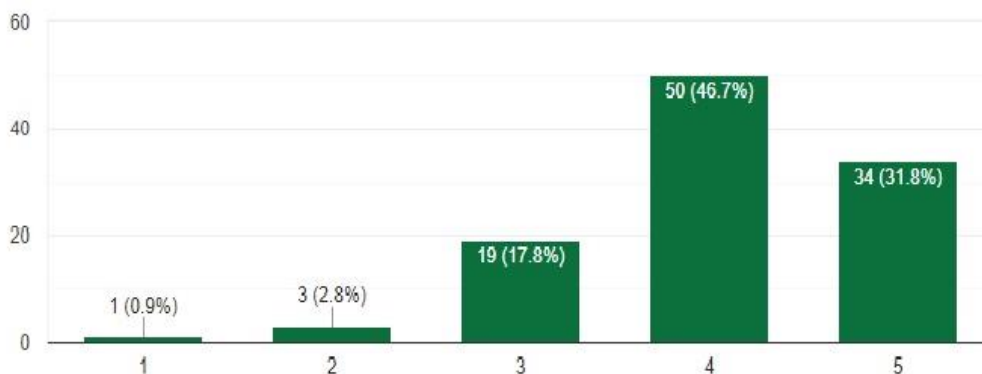
■ 15 - 20 ■ 21 - 25 ■ 26 - 30

Od 107 ispitanika, 53 ispitanika, 50%, je odgovorilo kako ima između dvadeset i jedno i dvadeset i petero djece u svojoj grupi. Najviše djece, između dvadeset i šest i trideset, ima samo 11% ispitanika, dok 39% ima između petnaest i dvadeset djece u mješovitoj skupini.

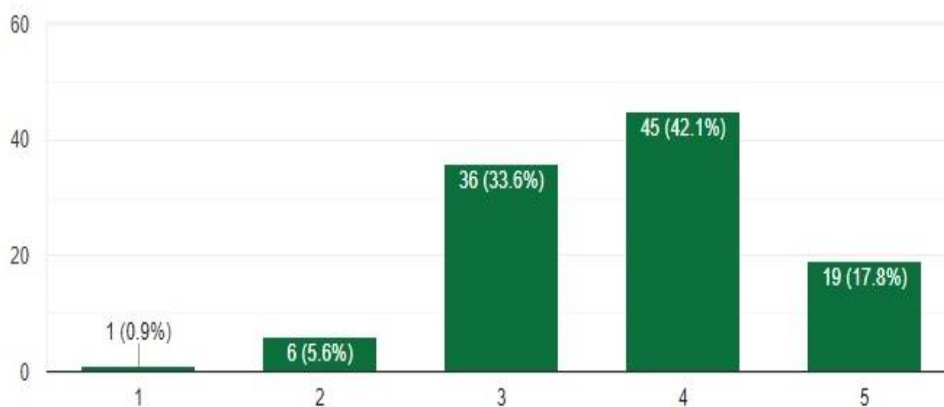
U nastavku su prikazana istraživanja i odgovarajuće izjave s kojima su se ispitanici složili ili se nisu složili i to zaokruživanjem odgovora od jedan do pet, pri čemu je broj jedan izjava s kojom se ispitanik uopće ne slaže, broj dva da se ne slaže, broj tri da se niti slaže niti ne slaže, broj četiri da se slaže, a broj pet da se u potpunosti slaže.

1. Upoznat/a sam s načinom rada u dobno mješovitim vrtićkim skupinama.

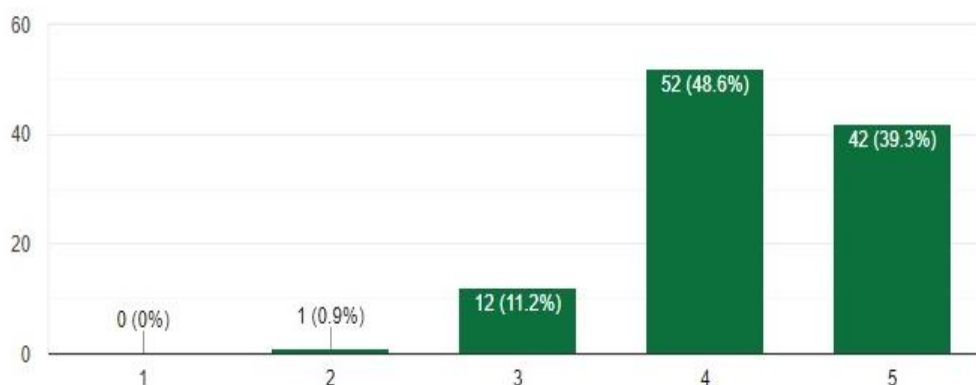
50 ispitanika, 46,7% se slaže s izjavom da su upoznati s načinom rada u dobno mješovitim vrtićkim skupinama., 31,8% se u potpunosti slaže, dok se 17,8% ispitanika niti slaže niti ne slaže. Anketni upitnik su ispunili i 4 ispitanika, 3,7% koji nisu upoznati s načinom rada u mješovitim vrtićkim skupinama.

2. Smatram da se djeca u dobno mješovitim vrtićkim skupinama brže i lakše prilagođavaju vrtiću.

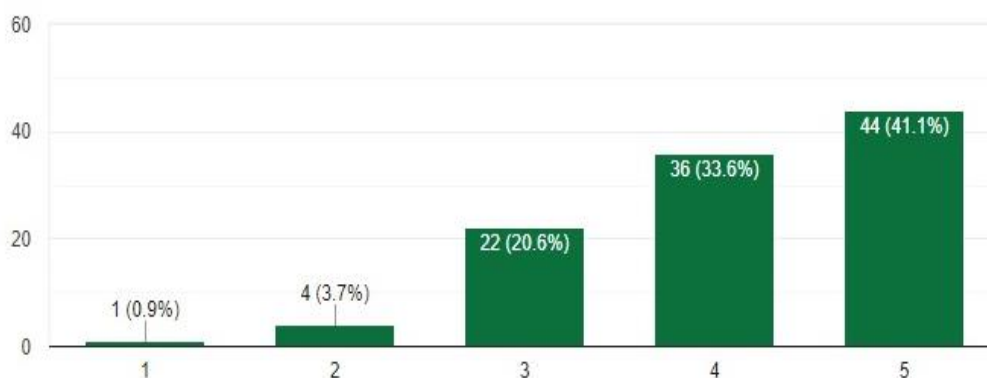
59.9% ispitanika smatra da se djeca koja borave u mješovitim vrtićkim skupinama brže i lakše prilagođavaju vrtiću, dok se svega 6,5% ne slaže s tom izjavom. 33,6% ispitanika se niti ne slaže, niti se slažu s napisanom izjavom.

3. Smatram da su starija djeca u dobno mješovitim skupinama tolerantnija i da više pomažu djeci mlađe dobi.

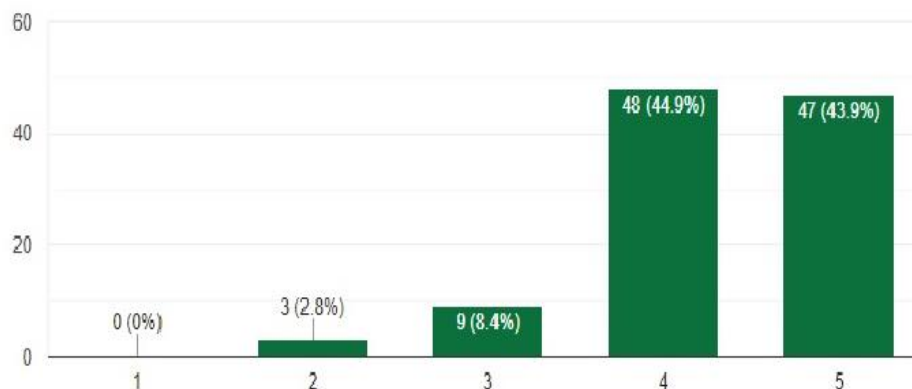
Najveći broj ispitanika, 48,6% je slaže da su starije djeca u mješovitim vrtićkim skupinama tolerantnija i da puno više pomažu mlađoj djeci nego što je to slučaj u homogenim vrtićkim skupinama. Samo 11,2% ispitanika je zaokružilo da se s ovom izjavom niti ne slažu, niti se slažu.

4. Mišljenja sam da mješovite vrtićke skupine utječu na dječji odgoj i razvoj.

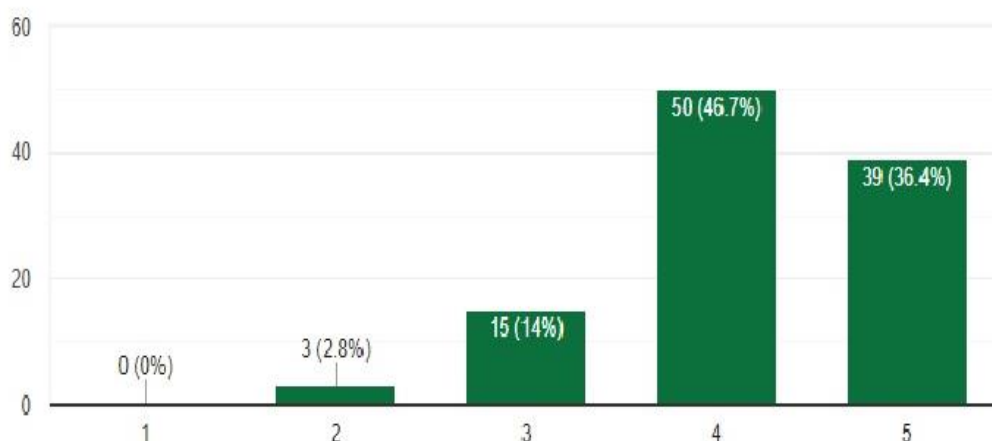
Da mješovite vrtićke skupine utječu na dječji razvoj se slaže najveći broj ispitanika, i to 41,1%, dok se 0,9% uopće ne slaže s tim.

5. Djeca u mješovitim vrtićkim skupinama međusobno razvijaju suradničko učenje.

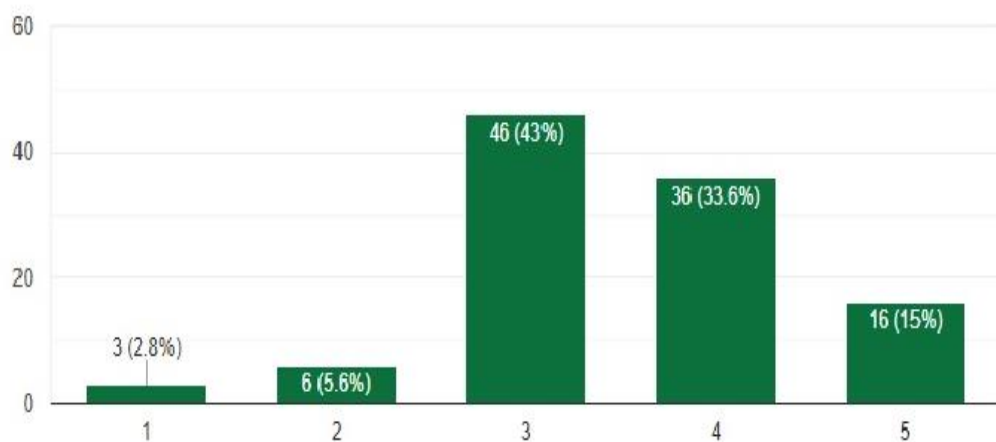
Kod izjave da djeca u mješovitim vrtićkim skupinama međusobno razvijaju suradničko učenje, se slaže najveću broj ispitanika i to 44,9%, do se 2,8% ne slaže i 8,4% se niti slaže, niti se ne slaže.

6. Suradnja među djecom starije i mlađe dobi poboljšava odnose u skupini i potiče samopouzdanje.

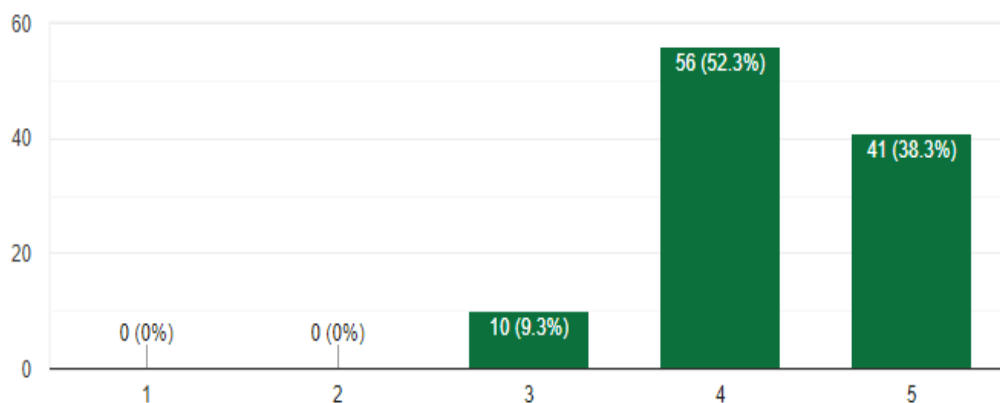
Suradnja među djecom u mješovitim vrtićkim skupinama poboljšava odnose i potiče samopouzdanje je izjava s kojom se slaže 46,7% ispitanika, dok se najmanje broj ispitanika, 2,8%, ne slaže s tom izjavom.

7. Smatram da u mješovitim vrtićkim skupinama ima puno manje sukoba, a ako ih i ima, uspješnije se rješavaju.

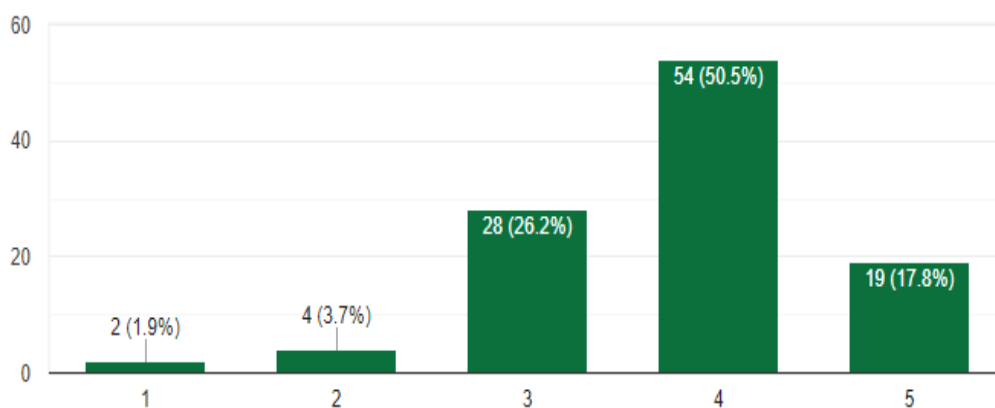
Veliki broj ispitanika, i to 43% se niti slažu niti se ne slažu s izjavom kako u mješovitim vrtićkim skupinama ima puno manje sukoba te da se puno uspješnije rješavaju ukoliko dođe do njih. 33,6% ispitanika se slaže s ovom izjavom, dok se najmanje broj ispitanika, 2,8% uopće ne slaže s tom izjavom.

8. Komunikacija i druženje djeteta s djecom starije dobi potiče učenje i razvoj mišljenja.

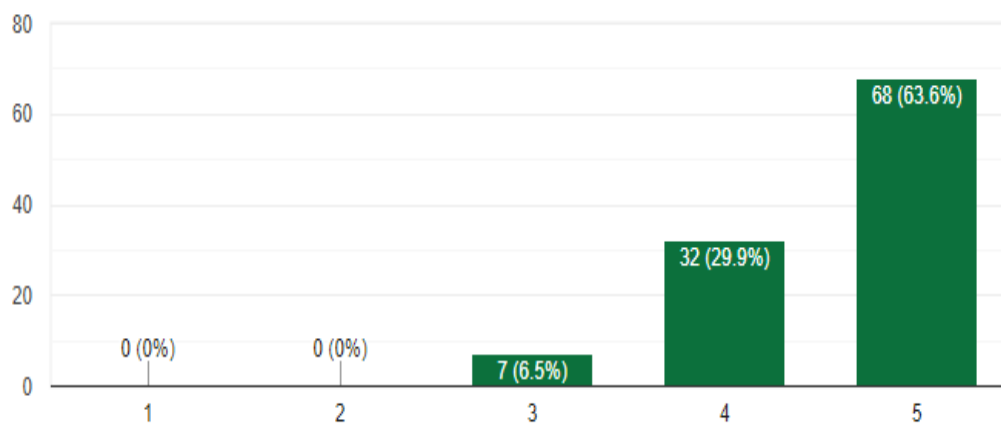
Ispitanici, njih 52,3%, slaže se s izjavom kako komunikacija i druženje s djecom starije dobi potiče učenje i razvoj mišljenja kod mlađe djece. Nema ispitanika koji se ne slaže s navedenim.

9. Djeca mlađe dobi prilagođavaju svoju komunikaciju prema djeci starije dobi.

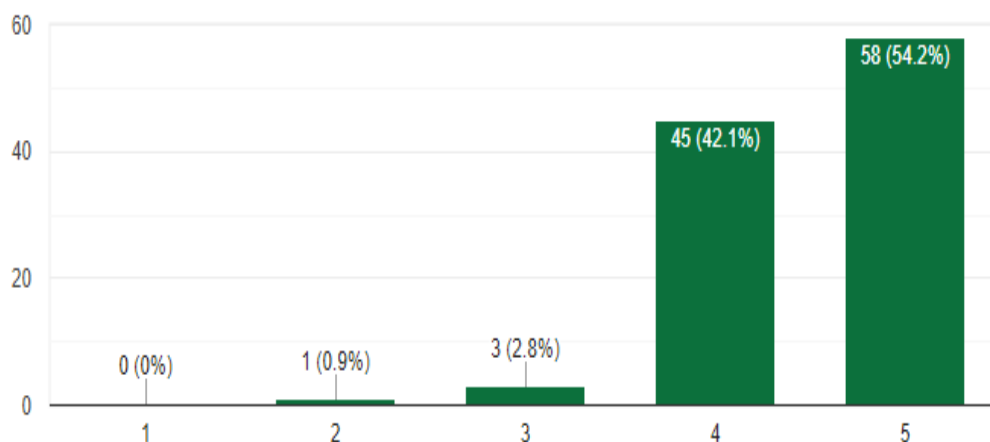
Kod ove izjave, 5,6% ispitanika smatra kako djeca mlađe dobi ne prilagođavaju svoju komunikaciju u odnosu na djecu starije dobi, dok veliki broj ispitanika, 50,5%, smatra kako je ova izjava ispravna.

10. Smatram da odgojitelj ima veliku ulogu u poticanju suradnje među djecom.

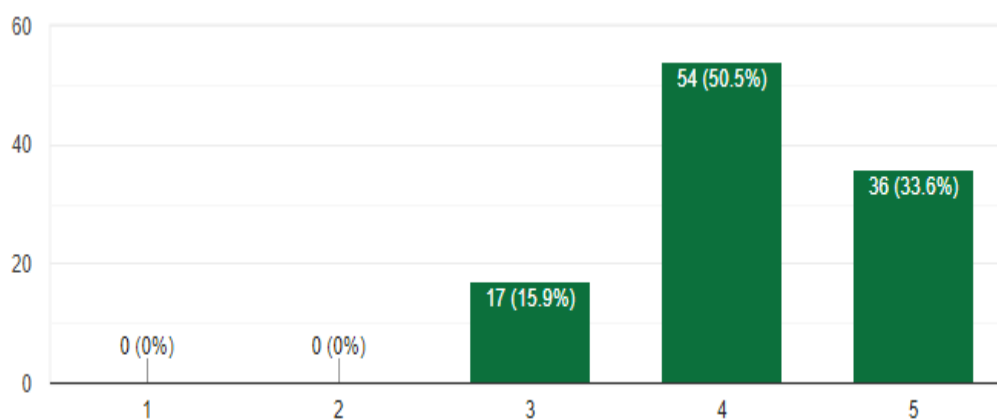
Najveći broj ispitanika, 63,6%, se u potpunosti slaže s izjavom kako upravo odgojitelj ima veliku ulogu u poticanju suradnje među djecom. Mali broj ispitanika, 6,5% niti se slaže, niti se ne slaže s izjavom.

11. Kao odgojitelj, redovito promatram interese djece i na temelju njih planiram odgojno-obrazovni rad.

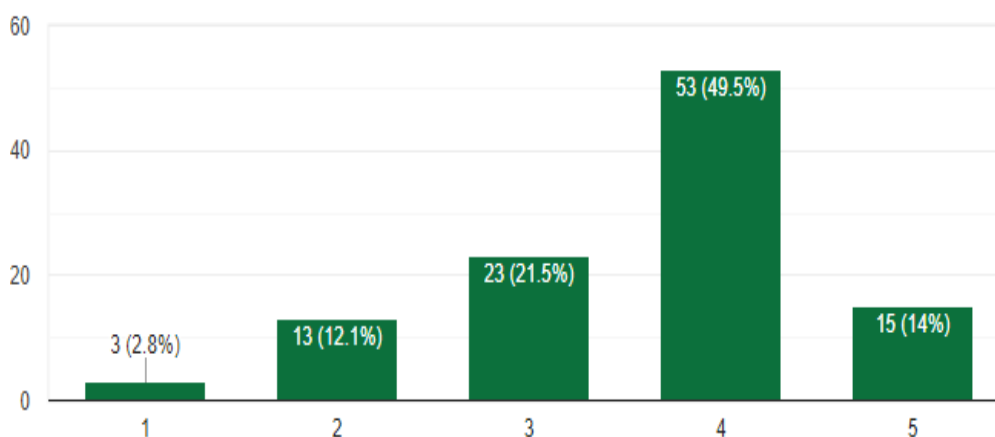
Ukupno 96,3% ispitanika redovito u svom odgojno – obrazovnom radu promatra interese djece te na temelju njih planiraju daljnji rad. 2,8% ispitanika je neodlučno, a samo jedan ispitanik se ne slaže s navedenim izjavom.

12. Igra potiče djecu na grupiranje u timove.

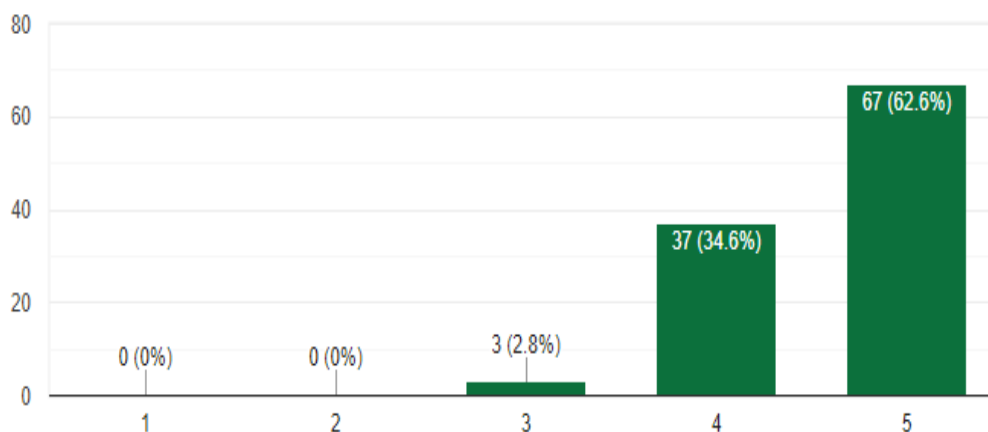
Iz tablice je vidljivo kako sveukupno 84,1% ispitanika smatra kako igra potiče djecu na grupiranje u timove, dok 15,9% ispitanika niti se slaže niti se ne slaže s izjavom.

13. Češće je grupiranje po spolu, nego po dobi.

Mali broj ispitanika smatra kako je češće grupiranje po dobi nego po spolu, dok je 49,5% ispitanika mišljenja kako je ipak češće grupiranje po spolu nego po dobi djece. 21,5% ispitanika je neodlučno.

14. Smatram da suradnja i timski rad među djecom potiču komunikaciju.

Najveći broj ispitanika se u potpunosti slaže s izjavom kako komunikaciju među djecom potiče njihova suradnja i timski rad. Mali broj ispitanika, 2,8%, niti se slaže niti se ne slaže s navedenim izjavom.

U nastavku anketnog upitnika bila su postavljena pitanja na koja su ispitanici sami upisivali odgovore. Željela sam saznati na koje načine funkcioniraju timovi među djecom te kako se potiče komunikacija. Provodeći analizu istraživanja dobila sam odgovore koji su prikazani u nastavku teksta.

1. Na koje načine funkcioniraju timovi među djecom?

Ispitanici su najčešće odgovorili kako timovi među djecom funkcioniraju određivanjem uloga i pravila kroz igru, prema interesu pojedinca koji se povezuje u zajedničku aktivnosti, kroz interesna područja te poticajem odgojitelja.

Neki od ispitanika dodali su kako timovi među djecom nisu stalni i da nastaju dobrom organizacijom vođe tima. Te vođe potiču timove i interese djece za određenu tematiku ili igre. Navedeno je kako su starija djeca primjer mlađima, da ne rijetko brinu o njima čime učvršćuju svoje samopouzdanje i uče iznositi vlastite ideje. Starija djeca često mlađima objašnjavaju pravila i vode ih prema cilju koji su si oni postavili, a mlađe djeca ih često oponašaju i slijede.

Nadalje, navedeno je kako se stvaranjem timova razvija dinamika i komunikacija među djecom koja se podijele po zadacima na početku ili spontano u aktivnosti. Ispitanici su naveli kako se na početku pedagoške godine djeca grupiraju po dobi, a kasnije prema interesima i spolu. Objasnjeno je kako su timovi često vrlo zatvorene skupine koje jako dobro funkcioniraju i u koje se teško primaju novi članovi. Jedan od ispitanika je naveo kako u jednom timu sudjeluje troje, najviše četvero djece.

Nekolicina ispitanika navela je kako je za timski rad važan je i temperament, socijalna kompetencija djeteta, te stupanj emotivne zrelosti. Zaključuje se kako djeca pokazuju uživanje u timskom radu.

2. Kojim metodama potičem komunikaciju među djecom?

Ispitanici su davali različite odgovore na ovo pitanje, kao što su:

- Izravnim poučavanjem,
- Primjerima koje djeca imitiraju,
- Dramskim i scenskim improvizacijama,
- Različitim lutkarskim improvizacijama,
- Razgovorom,
- Poticanjem djece na razmjenu ideja, znanja i mišljenja,
- Pričanjem priča i slikopričama,
- Društvenim igrama,
- Sportskim aktivnostima,
- Poticanjem na samostalno rješavanje problema verbalnim putem,
- Suradničkim igrama,

- Radom na projektu,
- Postavljanjem pitanja otvorenog tipa,
- Prostorno – materijalnim okruženjem,
- Imenovanjem predmete i stvari koje nas okružuju,
- Pjevanjem pjesmica,
- Brojalicama,
- Isticanjem pozitivnih osobina kod djece,
- Jutarnjim krugom,
- Raznim komunikacijskim igrama,
- Slobodnom igrom – u njoj je komunikacija i učenje najjača,
- Reflektiranjem aktivnosti s djecom,
- Uključivanjem u igru kao “suigrač”,
- Različitom didaktikom,
- Aktivnim slušanjem

Nekolicina ispitanika složila se kako tijekom odgojno – obrazovnog rada nastoje oslušivati potrebe i interese djece te iz toga proizlaze metode i aktivnosti kojima potiču komunikaciju. Tijekom promatranja djece zapisuju njihove izjave te u konačnici postavljaju motivirajuća pitanja. Također, ispitanik je naveo kako se uključuje u interakciju djece kada uvidi da jedno dijete ne razumije drugo te, kao pomoć, poticajnim pitanjima potiče komunikaciju između ta dva djeteta.

Česti odgovor na ovo pitanje bio je da odgojitelji komunikaciju potiču verbaliziranjem svojih emocija te poticanjem djece na isto, učenjem djece da koriste ja poruke i da jasno izraze što ih smeta tijekom igre. Nadalje, ispitanici su naveli i jutarnje okupljanja kao metodu poticanja komunikacije. Takvim okupljanjem djeca dobivaju priliku da kažu nešto o sebi i tako počnu i međusobno komunicirati.

3. Što smatram najvećim poticajem timskog rada među djecom?

Ispitanici su davali odgovore kako najvećim poticajem timskog rada smatraju razvijanje i unaprjeđivanje vlastite vještine komunikacije, ravnopravan položaj članova i zajednički ciljevi, međusobna suradnja i uvažavanje, pozitivno ozračje, stvaranje motivacije za postignućem, osjećaj pripadanja i rast samopouzdanja kod djece.

Nekolicina ispitanika navela je kako su kroz timski rad djeca postala svjesna različitih perspektiva iz kojih se može pristupiti nekom zadatku. Navedeno je kako se kod djece razvija kombinacija gledišta, učenje, sigurnost i kreativnost. Također, ispitanici su dodali kako igra postaje bogatija i opširnija te djeca različite kronološke dobi međusobno više surađuju i zajednički se trude.

U nastavku, ispitanici su objasnili kako dobar timski rad dovodi do dobrih socio – emocionalnih odnosa kod djece, pomaže u razvijanju empatije i dobre verbalne i neverbalne komunikacije među grupom te potiče te dobar odnos s odgojiteljem. Zabilježen je odgovor kako zapravo timski rad potiče još timskog rada te postaje prirodna i spontana dinamika koju će djeca živjeti cijeli život, a ne samo u vrtiću. Nadalje, prema ispitanicima, timski rad potiče želju za suradnjom i razvijanje prijateljstva.

Ono što potiče timski rad, prema ispitanicima, su kvalitetne i zahtjevne igre (npr. štafetne igre, aktivnosti u kojima je potreban međusobni dogovor, rad u parovima ili grupama). Na taj način su sva djeca uključena u rad i daju svoj doprinos timu. Također, ispitanici smatraju kako organizirani centri u jednoj sobi odgojno – obrazovne ustanove zovu djecu na grupiraju u manje skupine. Nadalje, ispitanici su odgovarali kako nastaju timovi među djecom, i to:

- Dogovorom, prihvaćanjem, verbalnom i neverbalnom komunikacijom, spremnost pomoći drugome, tolerancijom
- U igrama građenja i konstruiranja, u natjecateljskim igrama kad su podijeljeni u timove, u socijalnim i dramskim igrama,
- Kroz rad na projektu,
- U obavljanju životno – praktičnih aktivnosti: za vrijeme obuvanja, izuvanja, oblačenja i skidanja,
- Samoorganiziranim aktivnostima,
- Razgovorom, zajedničkim rješavanjem problema, povremenim sukobima te zajedničkim istraživanjem te
- Druženjem i izvan vrtićkog okruženja.

6.5. Rasprava

Jedna od pretpostavki, a ujedno i jedna od hipoteza je ta da mješovite vrtićke skupine pozitivno djeluju na međusobnu suradnju, timski rad i bolju socijalnu

interakciju. Na temelju dobivenih rezultata zaključuje se kako je ova hipoteza potvrđena. Na svaku izjavu koja se odnosi na ovu hipotezu, najviše postotak ispitanika odgovorio je s brojem četiri (slažem se s izjavom) i s brojem pet (u potpunosti se slažem s izjavom).

Nadalje, istraživalo se kako boravak djece u mješovitim vrtićkim skupinama utječe na bolju komunikaciju između djece različite dobi i spola, što je isto jedna od hipoteza koje su se postavile na početku istraživanja. Na temelju rezultata istraživanja, može se zaključiti kako je i ova hipoteza potvrđena. Ispitanici su, na sve izjave koje se odnose na ovu hipotezu, odgovorili kako se slažu s postavljenom izjavom.

Treća hipoteza ovog rada odnosila se na timski rad u kojem, djeca mješovite vrtićke skupine, razmjenjuju ideje, usklađuje različitosti te primjenjuju kreativna i praktična rješenja za svladavanje različitih barijera. Na temelju dobivenih rezultata zaključuje se kako je ova hipoteza potvrđena.

6.6. Vlastita iskustva komunikacije i timskog rada u mješovitim skupinama

U skupini “Moon”, u dječjem vrtiću “Mačak u čizmama”, u Zagrebu, u mješovitoj vrtićkoj skupini, boravilo je 22 djece. U jednoj čistoj skupini “Sun”, u istom vrtiću boravio je dječak Mihael. Dječak je, tada, imao četiri godine. Skupina “Sun” imala je snažne pojedince koji su imali dosta izražen natjecateljski duh i Mihael se kraj njih nije imao prilike dokazati. Svakim danom je postajao sve više povučeni, odbijao je sudjelovati u ponuđenim aktivnostima te je s vremenom počeo pokazivati regresiju prema boravku u vrtiću. Također, prestao je komunicirati s drugom djecom. Odgovarao je na pitanja koja su mu postavile odgojiteljica i tijekom boravka u vrtiću tražio je njihovu stalnu prisutnost.

Iduće pedagoške godine, zbog povećanog broja novo upisane djece u skupinu “Sun”, dječak Mihael je prebačen u mješovitu vrtićku skupinu uz još dvije djevojčice. Sa svojih pet godina bio je među starom djecom u novoj grupi. Nakon prilagodbe na novi prostor, nove odgojiteljica i novu djecu, dječak je počeo voljeti vrtić i rado je dolazio, s osmijehom na licu. Moglo se reći kako je Mihael postao novi dječak. Počeo se uključivati u sve aktivnosti i preuzimao je inicijativu u igrama i istraživačkim aktivnostima. Postao je vođa. Time je počeo pokazivati svoje

intelektualne i emocionalne mogućnosti. Rado je pomagao mlađoj djeci, ali i starijima. Mlađu prijateljicu iz grupe je naučio vezati tenisice, a starijeg dječaka je naučio brojati do dvadeset. Njega je, djevojčica Helena koja je zajedno s njim bila prebačena u ovu mješovitu skupinu, naučila pisati slovo "A".

Mihael je, tijekom iduće dvije godine boravka u vrtiću, emocionalno sazrio, poraslo mu je samopouzdanje a i komunikacija mu je na zavidnoj razini. On je svojom komunikacijom s mlađom djecom, nesvjesno, utjecao na razvoj njihovog mišljenja i na pravilniji izgovor.

7. ZAKLJUČAK

Učenje je djetetova prirodna aktivnost koja započinje već od prvoga dana njegova života. Upravo su dobno mješovite skupine najbolji poticaj za usavršavanje svih aspekata razvoja (spoznajni, socijalni, emocionalni te igra) jer uključuju pro socijalna ponašanja koja doprinose cjelokupnom razvoju. Djeca na različite načine iskazuju svoje potrebe, osjećaje, misli, želje i interese koristeći verbalnu i neverbalnu komunikaciju.

Dijete najveći dio vremena provodi u igri i komunikaciji s drugom djecom i svojom okolinom. Igra je sastavni i najvažniji dio života i stvaralaštva svakog djeteta. Kroz nju dijete razvija svoj govor i komunikaciju. Ujedno i usavršavaju neverbalne signale koje prima iz svoje okoline. Također, kroz igru, razvijaju se te zadovoljavaju djetetove potrebe za druženjem, jača im se samopouzdanje, oslobađaju se frustracija te uče o svojoj okolini. Može se reći da je ona temelj dječjeg razvoja, točnije, njegovih tjelesnih, intelektualnih i socio-ekonomskih sposobnosti. Igra je zapravo komunikacija između djece te oni kroz nju uče pravilima, granicama i temeljnim vještinama koje će im kasnije trebati.

Govor je siguran pokazatelj činjenice da je dijete postalo djelatno biće koje razlikuje sebe od svega ostalog oko sebe. Ono usvaja jezik svoga okruženja, svoga neposrednog svijeta i to baš uz njegovu pomoć. Djetetu je potrebno da čuje i vidi govor koji mu je upućen, ali mu je nužna i izvjesnost da je i njegov govor evidentiran, shvaćen i prihvaćen. Time dobiva i informaciju da je i ono samo prihvaćeno. Dobra komunikacija pomaže djeci da izgrade kvalitetan i uvažavajući odnos u grupi jer se interakcije uvijek događaju u specifičnim situacijama i okruženjima. Bez komunikacije i interakcije među djecom nema pravog poticaja njegova sugovornika, komunikacijskoga i ukupnoga razvoja.

Veliku ulogu u poticanju komunikacije i timskog rada ima svakako odgojitelj koji ne komunicira s djecom u skupini samo svojom verbalnom i neverbalnom komunikacijom. On komunicira s djecom i posredno, tj. načinom na koji oblikuje čitavo odgojno – obrazovno ozračje, počevši od organizacije prostora u sobi, ponudom materijala za aktivnosti te postavljanjem pravila o tome što je u vrtiću dopušteno, a što nije. Da bi djeca bila što sretnija i opuštenija u svojim grupama, važno je da svaki odgajatelj sa strpljenjem osluškuje djetetove želje, interese i

potrebe te da na temelju njih planira svoj rad i da poboljšava komunikaciju među njima.

Provedenim istraživanjem došlo se do zaključka kako su timovi i timski rad među djecom svakodnevni. Najčešće se stvaraju tijekom igre i to određivanjem uloga i pravila. U svakom timu postoji “vođa” koji potiče ostale članove tima na izražavanje mišljenja i interesa za određenu tematiku. Kroz njih djeca učvršćuju svoje samopouzdanje i uče iznositi vlastite ideje. Starija djeca često mlađima objašnjavaju pravila i vode ih prema cilju koji su si oni postavili, a mlađe djeca ih često oponašaju i slijede. Svaki dobar timski rad dovodi do dobrih socio – emocionalnih odnosa kod djece i potiče dobru verbalnu i neverbalnu komunikaciju među grupom.

Kako bi određeni tim djece uspio, svaki član tima, odnosno, svako dijete, mora se osjećati dobro kao član tog tima i kao osoba. Također, treba se dobro osjećati i u svojoj ulozi. Timski rad je postao vrijedan i neizbježan alat koji omogućava razvoj odgojno – obrazovnog procesa općenito, ali i razvoj svakog djeteta ponaosob.

Atmosfera u mješovitim vrtićkim skupinama je slična atmosferi u obitelji koju svi svakodnevno proživljavamo. U takvoj atmosferi, uvijek je netko stariji, netko mlađi, netko sposobniji, netko možda manje sposoban, netko bolji, a netko lošiji u istoj aktivnosti. Kroz boravak u takvim skupinama, djeca uče prihvaćati jedni druge, ali i sebe onakve kakvi jesu te imaju mogućnost razvijati vlastite sposobnosti i talente, a ne se uspoređivati i natjecati s drugima.

LITERATURA

- Buljubašić – Kuzmanović, V. (2010). Socijalne kompetencije i vršnjački odnosi u školi. *Pedagojska istraživanja*. 7 (2), 191 – 203.
- Denona, J. (2018). *Vođenje i motiviranje tima u odgojno – obrazovnoj ustanovi*. Zagreb: Učiteljski fakultet – Odsjek za odgojiteljski studij.
- Došen – Dobud, A. (1977). *Odgoj i obrazovanje u dječjem vrtiću*. Zagreb: Pedagoško – književni zbor.
- Došen – Dobud, A. (2004). *S djecom u jaslicama*. Zagreb: Alinea.
- Došen, M. i Mihaljević, A. (2018). Značaj igre i kreativnosti kao razvojnih aktivnosti u djece predškolske dobi. U: Višnjić – Jevtić, A. (ur.) *Zajedno rastemo – redefinjiranje prakse i teorije predškolskog odgoja*, Čakovec: zbornik radove sa znanstveno – stručnoga skupa. (61 – 66).
- Duran, M. (1995). *Dijete i igra*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Evangelou, D. (2006). Mješovite dobne skupine u ranom odgoju i obrazovanju. *Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, 12 (43), 12 - 15.
- Findak, V. (1995). *Metodika tjelesne i zdravstvene kulture u predškolskom odgoju*. Zagreb: Školska knjiga.
- Fox, R. (2001). *Poslovna komunikacija*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada – Pučko otvoreno učilište.
- Garača, N., Kadlec, Ž. (2011). Komunikacija u procesu menadžmenta. *Praktični menadžment: stručni časopis za teoriju i praksu menadžmenta*, 2 (2), 118-125.
- Juul, J. (2006). *Vaše kompetentno dijete: prema novim temeljnim vrijednostima obitelji*. Zagreb: Naklada Pelago.
- Kadum – Bošnjak, S. (2011). Suradničko učenje. <http://www.hrfd.hr/documents/14-mo-35-kadum-bosnjak-pdf.pdf> (posjećeno dana. 9.9.2019.).
- Karabatić, Z. (2006). Socijalna interakcija djece u mješovitim skupinama vrtića. *Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, 4 (43), 2 – 11.
- Katz, Lilian G., McClellan, Diane E. (2005). *Poticanje razvoja dječje socijalne kompetencije*. Zagreb: Educa.

- Lasić, F. (2018). Suradničko učenje djece rane dobi u poticajno pripremljenom okruženju. U: Višnjic – Jevtić, A. (ur.) *Zajedno rastemo – redefiniranje prakse i teorije predškolskog odgoja*, Čakovec: zbornik radove sa znanstveno – stručnoga skupa. (196 – 201).
- Lukić, A. (2016). *Verbalna i neverbalna komunikacija* (završni rad). Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti.
- Marincel, D. (2015). Mješovite skupine u dječjim vrtićima. *Dječja psihologija*. <http://www.istrazime.com/djecja-psihologija/mjesovite-skupine-u-djecjim-vrticima/> (posjećeno dana 5.7.2019.).
- Miljak, A. (1987). *Uloga komunikacije u razvoju govora djece predškolske dobi*. Zagreb: Školske novine.
- Miljak, A. (2001). Odgojna praksa i okruženje u dječjim vrtićima. *Napredak*. 1 (142), 7 – 15.
- Miljak, A. (2009). *Življenje djece u vrtiću*. Zagreb: SM Naklada.
- [MZOS] Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta RH (2014). *Nacionalni kurikulum za rani i predškolske odgoj i obrazovanje*. Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta RH.
- Mlinarević, V. i Tomas, S. (2010). Partnerstvo roditelja i odgojitelja – čimbenik razvoja socijalne kompetencije djeteta. *Magistra Iadertina*. 5 (5), 143 – 158.
- Moscarda, N. (2015). *Igra djece predškolske dobi* (završni rad). Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti.
- Pease, A. (2007). *Govor tijela: Kako misli drugih ljudi pročitati iz njihovih kretnji*. Zagreb: AGM.
- Peko, A., Sablić, M. i Livazović, G. (2006). Suradničko učenje u mlađoj školskoj dobi. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, 3 (15-16), 1 – 27.
- Petrović – Sočo, B. (1997). *Dijete, odgajatelj i slikovnica*. Zagreb: Alinea.
- Petrović – Sočo, B. (2007). *Kontekst ustanove za rani odgoj i obrazovanje – holistički pristup*. Zagreb: Mali profesor.
- Philipps, S. (1998). *Montessori priprema za život, odgoj neovisnosti i odgovornosti*. Zagreb: Slap.

- Posokhova, I. (1999). *Razvoj govora i prevencija govornih poremećaja u djece*. Zagreb: Ostvarenje.
- Reardon, Kathleen, K. (1998). *Interpersonalna komunikacija*. Zagreb: Alinea.
- Rijavec, M., Miljković D. (2002). *Neverbalna komunikacija*. Zagreb: IEP d.o.o.
- Selimović, H. i Karić, E. (2010). Učenje djece predškolske dobi. *Metodički obzori*, 6 (11), 145 – 160.
- Slunjski, E. (2006). *Stvaranje predškolskog kurikulumu u vrtiću – organizaciji koja uči*. Zagreb: Mali profesor.
- Slunjski, E. (2008). *Dječji vrtić – zajednica koja uči: mjesto dijaloga, suradnje i zajedničkog učenja*. Zagreb: Spektar Media d.o.o.
- Slunjski, E. (2013). *Integrirani predškolski kurikulum*. Zagreb: Mali profesor.
- Starc, B., Čudina – Obradović, M., Pleša, A., Profaca, B. i Letica, M. (2004). *Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- Suzić, N, (2006). *Uvod u predškolsku pedagogiju i metodiku*. Banja Luka: XBS.
- Šagud, M. (2002). *Odgajatelj u dječjoj igri*. Zagreb: Školske novine.
- Šego, J. (2009). Utjecaj okoline na govorno-komunikacijsku kompetenciju djece: jezične igre kao poticaj dječjem govornom razvoju. *Govor*, 26 (2), 119 – 149.
- Valentić, A. (2016). *Organizacijski oblici dobno mješovitih vrtićkih skupina* (završni rad). Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti.
- Vivodinac, Ž. (2007). Organizacija dnevnog odmora djece u dječjem vrtiću. *Školski vjesnik: časopis za pedagogijsku teoriju i praksu*. 56 (1-2), 113 – 121.
- Zrilić, S. (2010). Kvaliteta komunikacije i socijalni odnosi u razredu. *Pedagogijska istraživanja*, 7 (2), 231-240.
- Webster, R. (2014). *Čitanje lica: brzo i lako*. Zagreb: Leo commerce.

PRILOZI

Slike:

1. Slika 1: Primjer funkcionalne igre u mješovitim vrtićkim skupinama, izvor: <https://www.dinamikom.eu/blog/odgoj-obrazovanje-i-razvoj/534-igra.html>
2. Slika 2: Primjer simboličke igre u mješovitim vrtićkim skupinama, Izvor: <https://www.djecjivrticvukovar1.hr/2019/02/04/projekt-skola-za-afriku-u-skupini-bozje-ovcice-i-patkice/>.
3. Slika 3: Primjer igre s pravilima u mješovitim vrtićkim skupinama, izvor: <https://vrabcic-djecji-vrtic.hr/tjedan-drustvenih-igara/>.

Anketni upitnik:

ANKETNI UPITNIK ZA ODGOJITELJE

Komunikacija i timski rad u dobno mješovitim skupinama

Anketa je anonimna. Rezultati istraživanja bit će korišteni u svrhu izrade diplomskog rada na temu „Komunikacija i timski rad u mješovitim vrtićkim skupinama“.

Potrebno je na nekoliko pitanja zaokružiti željeni odgovor, a na neka je potrebno odgovoriti.

1. Spol   M   Ž

2. Godine staža provedenih u vrtiću

- 0 – 10
- 11 – 20
- 21 – 30
- 31 – 45

3. Broj djece u skupini u kojoj radite

- između 15-20
- između 20-25
- između 25-30

Kod sljedećih tvrdnji potrebno je označiti odgovor koji najbolje odgovara Vašem mišljenju. (1 – izrazito se ne slažem, 2 – ne slažem se, 3 – niti se slažem niti se ne slažem, 4 – slažem se, 5 – izrazito se slažem).

4.	Upoznat/a sam s načinom rada u dobno mješovitim vrtićkim skupinama.	1	2	3	4	5
5.	Smatram da se djeca u dobno mješovitim vrtićkim	1	2	3	4	5

skupinama brže i lakše prilagođavaju vrtiću.

6.	Smatram da su starija djeca u dobno mješovitim skupinama tolerantnija i da više pomažu djeci mlađe dobi.	1 2 3 4 5
7.	Mišljenja sam da mješovite vrtićke skupine utječu na dječji odgoj i razvoj.	1 2 3 4 5
8.	Djeca u mješovitim vrtićkim skupinama međusobno razvijaju suradničko učenje.	1 2 3 4 5
9.	Suradnja među djecom starije i mlađe dobi poboljšava odnose u skupini i potiče samopouzdanje.	1 2 3 4 5
10.	Smatram da u mješovitim vrtićkim skupinama ima puno manje sukoba, a ako ih i ima, uspješnije se rješavaju.	1 2 3 4 5
11.	Komunikacija i druženje djeteta s djecom starije dobi potiče učenje i razvoj mišljenja.	1 2 3 4 5
12.	Djeca mlađe dobi prilagođavaju svoju komunikaciju prema djeci starije dobi.	1 2 3 4 5
13.	Smatram da odgojitelj ima veliku ulogu u poticanju suradnje među djecom.	1 2 3 4 5
14.	Kao odgojitelj, redovito promatram interese djece i na temelju njih planiram odgojno-obrazovni rad.	1 2 3 4 5
15.	Igra potiče djecu na grupiraju u timove.	1 2 3 4 5
16.	Češće je grupiranje po spolu, nego po dobi.	1 2 3 4 5
17.	Smatram da suradnja i timski rad među djecom potiču komunikaciju.	1 2 3 4 5

18. Na koje načine funkcioniraju timovi među djecom?

---

19. Kojim metodama potičem komunikaciju među djecom?

---

20. Što smatram najvećim poticajem timskog rada među djecom?

IZJAVA
o samostalnoj izradi rada

Izjavljujem da sam ja Danijela Bezjak student Odsjeka za odgojiteljski studij Učiteljskog fakulteta u Zagrebu samostalno provela aktivnosti istraživanja literature i napisala diplomski rad na temu Komunikacija i timski rad u mješovitim vrtičkim skupinama.

U Zagrebu, _____

_____